

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MİZAH TARZLARININ BAZI
DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ**

Kadriye Ceren PEKYAPALAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. Hakkı ÇOKNAZ

Düzce, 2022

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MİZAH TARZLARININ BAZI
DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ**

Kadriye Ceren PEKYAPALAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. Hakkı ÇOKNAZ

Düzce, 2022

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

30 / 06 / 2022

Kadriye Ceren PEKYAPALAK

ÖNSÖZ

Tez yazma süreci boyunca, yardım ve desteğini esirgemeyen ve bana rehberlik yapan değerli danışmanım Prof. Dr. Hakkı ÇOKNAZ' a teşekkürlerimi sunarım.

Tez üzerinde düşünce ve önerilerini benimle paylaşan, beni motive eden, ihtiyaç duyduğumda bana her zaman destek olan başta aileme, arkadaşlarım Nehir YALÇINKAYA ve Seval TURHAN'a teşekkür ederim.

Araştırmaya katılan sevgili öğrencilere ve uygulama yaptığım okulların değerli beden eğitimi ve spor öğretmenlerine ve adını sayamadığım, sevgisini ve bilgisini benimle paylaşan herkese teşekkürlerimle...

Kadriye Ceren PEKYAPALAK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar LİSTESİ ve ŞEKİL LİSTESİ	v
KISALTMALAR	vii
ÖZET	1
ABSTRACT	2
1-GİRİŞ VE AMAÇ	3
1.1. Araştırmanın Amacı.....	5
1.2. Araştırmanın Önemi.....	5
1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	5
1.3.1. Alt problemler.....	5
1.4. Sayıtlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar.....	6
2. LİTERATÜR TARAMA	7
2.1. Mizah Tarzları İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar.....	7
2.2 Mizah Tarzları İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	13
3. GENEL BİLGİLER	16
3.1 Eğitim.....	16
3.1.1. Eğitim ve toplum.....	16
3.1.2. Eğitim ve okul	17
3.1.3. Eğitim ve aile.....	18

3.1.4. Eğitim ve beden eğitimi	18
3.1.5. Eğitim ve spor.....	19
3.2. Gençlik Dönemi.....	22
3.3. Mizah.....	23
3.3.1. Mizahın tanımı.....	23
3.3.3.1. Sosyal mizah.....	24
3.3.3.2. Bilişsel-algısal mizah.....	25
3.3.3.3. Duygusal mizah.....	25
3.3.2. Mizahın tarihsel gelişimi.....	26
3.3.3. Mizah ve gelişim	31
3.3.4. Mizah ve oyun.....	31
3.3.5. Mizah ve eğitim.....	32
3.3.6. Mizah kuramları	34
3.3.6.1. Rahatlama kuramı (Relief Theories).....	35
3.3.6.2. Üstünlük kuramı (Superiority Theories).....	35
3.3.6.3. Uyuşmazlık kuramı (Incongruity Theories).....	36
3.3.6.4. Psikoanalitik kuram.....	36
3.3.7. Mizah tarzları.....	37
3.3.7.1. Katılımcı mizah tarzı.....	38
3.3.7.2. Kendini geliştirici mizah tarzı.....	38
3.3.7.3. Saldırgan mizah tarzı	38
3.3.7.4. Kendini yıkıcı mizah tarzı.....	38
3.3.8. Mizah tarzlarının psikolojik yapılarla ilişkisi.....	38
4. MATERYAL VE METOT.....	40
4.1. Evren ve Örneklem.....	40
4.2. Veri Toplama Araçları	40
4.2.1. Kişisel bilgi formu	40
4.2.2. Mizah tarzları ölçeği (MTÖ)	40
4.3. Araştırmanın Modeli	41
4.4. Verilerin Toplanması	41
4.5. Verilerin Analizi.....	42

5. BULGULAR.....	43
6. TARTIŞMA.....	52
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
7.1. Sonuçlar	61
7.2. Öneriler.....	62
KAYNAKÇA.....	63
EKLER	77
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu.....	77
Ek 2. Mizah Tarzları Ölçeği.....	78
Ek 3. Mizah Tarzları Ölçeği Araştırma İzin Yazısı.....	80
Ek 4. Araştırma Etik Kurulu Onayı.....	83
Ek 5. Tez Başlığının Değişikliği ve Yeni Başlığın Kabulü	84
Ek 6. Mizah Tarzları Ölçeği Kullanım İzni.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	86

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 5.1.	Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	43
Tablo 5.2.	Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Sporcu Olup Olmama Durumlarına Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	44
Tablo 5.3.	Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Okul Türlerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	45
Tablo 5.4.	Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	46
Tablo 5.5.	Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	48
Tablo 5.6.	Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	50

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Mizah Tarzları.....	37

KISALTMALAR

B.A.A.L	Bolu Atatürk Anadolu Lisesi
B.M.T.A.L	Bolu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Fen L.	Fen Lisesi
K.G.M	Kendini Geliştirici Mizah
K.M	Katılımcı Mizah
K.Y.M	Kendini Yıkıcı Mizah
M.T.Ö	Mizah Tarzları Ölçeği
S.M	Saldırgan Mizah
Spor L.	Spor Lisesi

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MİZAH TARZLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Kadriye Ceren PEKYAPALAK

Yüksek Lisans Tezi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Tez Danışmanı Prof. Dr. Hakkı ÇOKNAZ

Haziran 2022, 86 Sayfa

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin mizah tarzlarının bazı değişkenlere göre ortaya konulmasıdır. Bu araştırmanın evreni 876, örneklemini 704 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Martin ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen ve Yerlikaya (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan ve 4 alt boyuttan oluşan Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ)" kullanılmıştır. Verilerin dağılımı normallik göstermediğinden nonparametrik testler uygulanmıştır. İki değişkenin ortalaması arasındaki farkın anlamlılığı için Mann Whitney U testi, bağımsız değişkenlerin ikiden fazla olduğunda ise farkın anlamlılığını değerlendirmek için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Bağımsız değişkenlerin ikiden fazla olduğu ve anlamlı fark bulunduğu da grupların karşılaştırılması için Mann Whitney U testi işleme konulmuştur. Yapılan analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak belirlenmiştir. Araştırmada cinsiyet değişkenine göre saldırgan mizahta ($p<0.001$), kendini yıkıcı mizahta ($p<0.01$) kadınlar lehine istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmıştır. Sınıf değişkenine göre kendini geliştirici mizahta ($p<0.05$) alt sınıflar lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Lisanslı sporcu olup olmama değişkenine göre kendini geliştirici mizahta ($p<0.05$) sporcu olmayanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmıştır. Anne eğitim durumu değişkenine göre katılımcı mizahta ($p<0.001$) eğitim seviyesi yüksek olanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Baba eğitim durumuna göre katılımcı mizahta ($p<0.01$) eğitim seviyesi yüksek olanlar lehine istatistiksel farka rastlanmıştır. Okul türleri değişkenine göre katılımcı mizahta ($p<0.001$) ve kendini geliştirici mizahta ($p<0.05$) Fen Lisesi lehine; saldırgan mizahta ($p<0.001$) BMTAL aleyhine ve kendini yıkıcı mizahta ($p<0.001$) BMTAL ve BAAL aleyhine istatistiksel fark olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular sonucunda, öğrencilerin mizah tarzlarını etkileyen değişkenlerin olduğu, bu değişkenlere etki eden olumsuz faktörlerin derinlemesine incelenerek ortaya konmasında yarar vardır.

Anahtar Sözcükler: Cinsiyet, Lise, Mizah tarzları, Sporcu, Öğrenci

ABSTRACT

EXAMINING THE HUMOR STYLES OF HIGH SCHOOL STUDENTS WITH REGARD TO SOME VARIABLES

Kadriye Ceren PEKYAPALAK

Master Thesis, Physical Education and Sports Department

Thesis Advisor Prof. Dr. Hakkı ÇOKNAZ

June 2022, 86 Pages

The aim of this study is to present the humor styles of high school students with regard to some variables. The universe of this research consists of 876 students, and its sample consists of 704 students. The Personal Information Form and the Humor Styles Scale (HSS) developed by Martin et al. (2003) and adapted to Turkish by Yerlikaya (2007) and consisting of 4 sub-dimensions were used as data collection tools. Since the distribution of the data did not show normality, nonparametric tests were applied. The Mann Whitney U test was used for the significance of the difference between the mean of the two variables, and the Kruskal Wallis test was used to evaluate the significance of the difference when there were more than two independent variables. The Mann Whitney U test was used to compare the groups, when the independent variables were more than two and there was a significant difference. The level of significance in the analyzes was determined as $p < 0.05$. In the study, a statistically significant difference was found in favor of women in offensive humor ($p < 0.001$) and self-destructive humor ($p < 0.01$) according to gender variable. A statistically significant difference was found in favor of subclasses in self-enhancing humor ($p < 0.05$) according to the class variable. According to the variable of being a licensed athlete or not, a statistically significant difference was found in favor of non-athletes in self-enhancing humor ($p < 0.05$). A statistically significant difference was found in participatory humor ($p < 0.001$) in favor of those with higher education levels, according to the mother's educational status variable. A statistical difference was found in participatory humor ($p < 0.01$) in favor of those with higher education levels according to father's education level. According to the school types variable, a statistical difference was found in participatory humor ($p < 0.001$) and self-enhancing humor ($p < 0.05$) in favor of Science High School; against BMTAL in offensive humor ($p < 0.001$) and against BMTAL and BAAL in self-destructive humor ($p < 0.001$). As a result of the findings, it would be beneficial to present the variables that affect the humor styles of the students and the negative factors affecting these variables by examining them in depth.

Keywords: Athlete, Gender, High School, Humor styles, Student

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün genç kelimesi için tarifi şöyledir: “15 ile 25 yaş aralığında, öğrenim gören, yaşamını idame ettirmek amacıyla çalışmayan ve ayrı bir barınacak yeri olmayan kişidir”¹⁵¹. Ergenlik, bireyde bedensel olarak büyümenin, duyuşsal, bilişsel, kişisel, hormonal ve sosyal gelişim ve değişimin olduğu spesifik bir evredir ⁷⁸. Bu dönemde ergenler ailelerinden destek görmek, karar alacakları zaman onlara danışarak tecrübelerinden faydalanmak isterler. Ayrıca ergenlik döneminde bireyler arkadaşlarıyla çok fazla zaman geçirerek arkadaşları tarafından kabul görülüp onaylanmayı oldukça fazla önemserler. Arkadaşları arasında da espri yaparlar ve kendi mizah tarzlarını ortaya koyarlar ¹³¹.

Mizahın sözlük anlamına bakıldığında, “*Şaka, latife, eğlence*” tanımı yer almaktadır ⁴³. The Oxford English Dictionary'e bakıldığında ise mizah (humour) “gülünç veya keyifli şeyleri idrak etme ve bunları konuşarak, yazarak veya farklı şekillerde anlatma yetisi” olarak tanımlanmaktadır ¹¹⁷. Mizah, sürecinde üç unsurun aksiyona katılımı söz konusudur. Bunlar şakayı yapan, şakanın yapıldığı ve izleyenlerin etkileşimini içeren bir yapıdır ³¹.

Mizahın bilişsel-algısal sürecinde çevresel uyarıcıların algılanarak bireyde bunların yorumlanıp dışarıya davranışsal-sözel yolla aktarılması gerekmektedir ⁸⁷.

İnsanlar beden sağlıklarına dikkat ettikleri kadar sosyal sağlıklarına da çevreye uyum sağlayabilmek için önem verirler. İnsanlar hayatlarını sürdürürken tek başına değillerdir, bir çevrenin içerisinde sosyal yaşamla birlikte olmaları gerekmektedir. Yaşamdan kendini soyutlamak söz konusu değildir fakat yaşamı da aktif bir şekilde sürdürmek gerekir. Bunu yapmak içinde bireyler iletişim becerilerini aktif kullanmalıdır ¹⁴⁴.

Mizahın temeline bakıldığında sosyal bir olgu olduğu görülmektedir. Bireyler diğer insanlarla bir aradayken daha fazla gülüp ve şaka yapmaktadırlar ⁸⁵. Buradan anlaşılacağı üzere mizahın insan ruhunu rahatlatıp insanı eğlendirdiği görülmektedir. Tüm bunlara bakıldığında mizahın toplumsal bir davranış şekli olduğu anlaşılmaktadır ⁷⁴.

İnsanların çoğu neşe duygusuna önem verir çünkü kişiler bundan zevk alır. Bu yüzden de insanlar kendilerini gülümseten bireylere değer vermektedir. Kendilerini gülümseten bireylerde “iyi mizah anlayışı” gelişmiştir. Bu kişiler arkadaş olarak aranan ve genellikle tercih edilen bireylerdir. Günlük hayata bakıldığında sosyal etkileşimlerde ortaya çıkan mizah üç gruba ayrılabilir:

1-İnsanların ezberlediklerinde olan ve birbirlerine anlattığı hazırda bulunan mizahi fıkralar olan şakalar,

2- Sosyal etkileşimin olduğu bir anda bireyler tarafından bilerek yaratılan ve sözsüz veya sözlü olabilen spontane olan konuşma mizah,

3- Farkında olmadan yapılan mizah ⁸⁷.

Mizah olumlu bir sınıf iklimi oluşturmak, sınıftaki öğrenciler arasında etkileşimi arttırmada etkili bir yöntemdir. Ders işlerken mizah unsuruna yer vererek bir anlatım kullanmak, ders konularının eğlenceli ve dikkat çekici olmasını sağlamaktadır. Sınıf ortamının eğlenceli olması öğrencileri rahatlatarak psikolojik olarak öğrencilerin desteklenmesini sağlamaktadır ²⁶. Böylece mizah, sınıfın atmosferini ve iklimini iyileştirerek öğrencilere kalıcı öğrenmeler sağlayabilecekleri öğrenme alanları yaratmış olur ⁸¹.

Literatür incelendiğinde mizahla ilgili oldukça fazla teori bulunmaktadır. Bu teorilerde daha çok mizahın pozitif işlevinden bahsedilir ve birbirlerinden küçük detaylarla ayrılırlar.

Mizah kullanımını incelendiğinde 4 farklı tarzı olduğu görülür ⁸⁴. Bu mizah tarzlarına psikolojik olarak iyi hissetme durumu göz önüne alınarak bakıldığında bunlardan kendini geliştirici mizah tarzı ve katılımcı mizah tarzı olumlu yani sağlıklı mizah tarzına; saldırgan mizah tarzı ve kendini yıkıcı mizah tarzı ise olumsuz yani sağlıksız mizah tarzına örnektir ⁵⁰

1. *Kendini Geliştirici Mizah* (self-enhancing humor), şahsın uyuşmazlıklar yaşadığı, olumsuz ve zor durumlarla karşılaştığında bile mizahi bakış açısını kaybetmeden mizahı duygularını dengeleyici bir unsur olarak kullanarak başkalarına hoşgörülü davrandığı tarzıdır.

2. *Katılımcı Mizah* (affiliative humor), bireyin mizahı insan ilişkilerinde fıkra anlatmak, spontane şakalar yapmak, komik şeyler söylemek şeklinde kullanarak

gerilimleri azaltarak sosyal ilişkileri geliştirmek şeklinde kullanılmasıdır. Bu da hoşgörüyü arttıran bir unsur olur.

3. *Saldırgan Mizah* (aggressive humor), kişi mizahı diğerlerinin zarar göreceğini bilerek alay etme, küçümseme, eleştirme amacı bulunan durumlarda karşısındaki kişinin zarar görmesi pahasına kullanır.

4. *Kendini Yıkıcı Mizah* (self-defeating humor), bireyin diğerleriyle ilişkilerini geliştirmek için kendisine zarar verici, aleyhine olacak şekilde mizahı kullandığı tarzıdır¹⁴⁷.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin mizah tarzlarının bazı değişkenlere göre ortaya konmasıdır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmayla beden eğitimi alanında lise öğrencilerinin mizah tarzları çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda mizah tarzları ile ilgili farklı alanlarda araştırmaların olduğu görülmüştür; fakat beden eğitimi alanında lise öğrencilerinin mizah tarzlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yapacağımız bu çalışmanın bundan sonraki çalışmalara ışık tutacağı ön görülmektedir.

1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi

“Lise öğrencilerinin mizah tarzları bazı değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?”
Sorusu çalışmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.3.1. Alt problemler

- 1.Lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre mizah tarzları arasında fark var mıdır?
- 2.Lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre mizah tarzları arasında fark var mıdır?
- 3.Lise öğrencilerinin mizah tarzları sporcu lisansına sahip olup olmama durumlarına göre fark göstermekte midir?
- 4.Lise öğrencilerinin mizah tarzları annelerinin eğitim durumlarına göre fark var mıdır?
- 5.Lise öğrencilerinin mizah tarzları babalarının eğitim durumlarına göre fark var mıdır?
- 6.Lise öğrencilerinin mizah tarzları okul türlerine göre fark var mıdır?

1.4. Sayıtlar

1.Çalışmaya katılan öğrencilerin Mizah Tarzları Ölçeğini içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1.Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılında Bolu ilinde MEB'e bağlı Bolu Atatürk Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Spor Lisesi ve Bolu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'yle sınırlıdır.

2.Araştırma 9.,10.,11. ve 12. sınıfa devam eden, ikişer şubede okuyan random olarak seçilen öğrencilerle, sınırlıdır.

3.Araştırma Bolu ilinde seçilen liselerde öğrenim gören her sınıf düzeyinden random olarak seçilen ikişer şube ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Aile: Toplumsal hayatın değişmez öğelerinden aile, ebeveyn çocuklar ve kan bağı bulunan akrabalardan meydana gelen sosyal ve ekonomik bir kurumdur ¹⁸.

Spor: Spor, insanlar arasında barış ortamı yaratarak oyun oynamak, eğlenmek, yarışmak serbest zamanı etkili kullanmak gibi etkilere sahip olan araçtır ⁹².

Beden Eğitimi: “*Vücudu güçlendirmek ve sağlığı korumak amacıyla araçlı veya araçsız hareketler yapma, beden terbiyesi*” ¹³².

Lise: “*Sekiz yıllık ilköğretimden sonra en az dört yıllık bir eğitimle hayata veya yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim kurumu*” ¹³⁴.

Mizah: “*Gülmece*” ¹³³.

Mizah Tarzı: Kişinin rutin işlerde mizahı kullanmayı alışkanlık haline getirmesi ya da onun istikrarlı tutum ve davranışları mizahı kullandığı anlamına gelir ¹⁴.

2. LİTERATÜR TARAMA

2.1 Mizah Tarzları ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Literatür tarandığında mizah ile ilgili yurtiçinde yapılan bazı çalışmalar şu şekildedir:

Çetin (2009) çalışmasında “sosyalleştirici mizah tarzlarının” ve “kendini geliştirici mizah tarzının”; işle ilişkili “pozitif duygusal iyilik algısı” ile pozitif yönlü, “negatif duygusal iyilik algısı” ile de negatif yönlü ilişkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bir başka alt boyut olan “saldırgan mizah tarzının” iş ile ilişkili “pozitif duygusal iyilik algısı” ile negatif yönde bağlantılı olduğu ve iş ile ilişkili “negatif duygusal iyilik algısı” ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğunu bildirmektedir. Son olarak işe ilişkin “negatif duygusal iyilik algısı” ile “kendini aşılayıcı mizah tarzı” arasında pozitif yönlü bir bağlantı olduğu saptanmıştır³⁷.

Özdemir’in (2011) ilköğretimde görev yapan öğretmenlerle gerçekleştirdiği çalışmada mizah tarzlarının stresle baş edebilmek için benliğine kuşkusuz yaklaşımda pozitif yönlü ilişkisinin olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonucuna bakıldığında katılımcı mizah tarzı ve kendini geliştirici mizah tarzı ile benliğine kuşkusuz yaklaşım arasında pozitif yönde bir ilişki; kendini yıkıcı mizah tarzı ve saldırgan mizah tarzı ile negatif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Öğretmenler sağlıklı mizah tarzlarına sahip oldukça sağlıklı başa çıkma tarzlarında artış söz konusudur¹⁰⁶.

Mizah tarzlarının ölüm kaygısı ve kişideki psikolojik belirtilerle olan ilişkisini Avcı (2012) incelemiştir. Araştırmaya 503 üniversite öğrencisi katılmıştır. Kendini geliştirici ve katılımcı mizah tarzı, bir başka ifadeyle, sağlıklı mizah tarzları ile depresyon, anksiyete, fobik anksiyete, kişiler arası duyarlılık, öfke ve düşmanlık, psikotizm arasında negatif ilişki bulunurken; saldırgan mizah tarzı depresyon, anksiyete, fobik anksiyete, öfke ve düşmanlık, psikotizm arasında ise pozitif ilişkiye rastlanılmıştır. Kendini yıkıcı mizah, kişiler arası duyarlık, anksiyete, fobik anksiyete, stres, sinirlilik ve garaz, psikotizm arasında ise pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur¹⁵.

Bir başka çalışmada Demirci (2013) mizah ve karikatür kullanarak öğrencilerin başarı ve motivasyonunu incelemiştir. Araştırma 7. sınıf öğrencileri katılmıştır. Araştırmada fen

ve teknoloji dersi sonunda konu ile ilgili 14 karikatürden birisi öğrencilere uygulanacak şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca, öğretmenler dersi mizah hikayeleri ve örnekleriyle anlatırsa, öğrenci başarı ve motivasyonları nasıl etkilenir diye de bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, geleneksel materyaller kullanarak mizah ve karikatür kullanımının başarı ve motivasyonu arttırdığı görülmüştür. Fen ve teknoloji dersinde mizah ve karikatür kullanımının öğrenci başarı ve motivasyonlarını geleneksel materyal uygulanan kontrol grubuna göre daha fazla olumlu yönde etkilediği görülmüştür ⁴¹.

Araştırmasının örneklemini hemşirelerden seçen Güven (2013), çalışmasında hemşirelerin mizah tarzlarıyla tükenmişlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada kişisel başarı, katılımcı mizah tarzı açısından incelendiğinde pozitif yönlü; duygusal tükenme ise kendini geliştirici mizah tarzı açısından araştırıldığında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Duyarsızlaşma, kendini yıkıcı mizah tarzı ve saldırgan mizah tarzı açısından incelendiğinde ilişkinin pozitif yönlü olduğu görülmektedir. Kendini yıkıcı ve saldırgan mizah tarzları ile kişisel başarı arasındaki ilişkiye bakıldığında ise negatif yönlülük söz konusudur. Çalışmaya bakıldığında hemşirelerin tükenmişliklerinin olduğu mizahı kullanarak bunu azaltmaya çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır ⁵⁸.

Araştırmasında Akdur (2014) kişilik özellikleri, mizah tarzları ve kişilerarası ilişki tarzları sosyoekonomik düzey değişkeni açısından incelenmiştir. Bu çalışmaya bakıldığında, “özdenetim”, “yumuşak başlılık”, “saldırgan mizah” ve “ketleyici tarz” üzerinde sosyoekonomik düzeyin çok fazla etkisi olduğu görülür. Saldırgan mizah tarzının ve ketleyici mizah tarzının dışa dönüklük ve psikolojik belirtileri etkilediği görülmektedir ⁴.

Çalışmasını okul yöneticileriyle yapan Teker (2015), kendini geliştirici mizah tarzı ve katılımcı mizah tarzları ile iş doyumunu açısından ilişkiyi incelediğinde pozitif yönlü etkileşim gözlemlemiştir. Araştırmaya bakıldığında mizah anlayışı olumlu olan bireylerde iş doyum oranları diğer insanlara göre daha yüksek çıktığı söylenebilir ¹²⁸.

Özyağlı (2016) 98 kişi kişinin katıldığı araştırmasında bağlanma ve mizah tarzı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın bulgularına bakıldığında kendini geliştirici mizah tarzı ve katılımcı mizah tarzı güvenli bağlanma açısından incelendiğinde aralarında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcı mizah tarzının çekingen ve kaygılı bağlanma ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca katılımcı mizah

tarzı ve kendini yıkıcı mizah tarzları ile kaygılı bağlanma arasında da pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ¹¹¹.

Çetin (2017) mizah tarzlarının öz-anlayış ile ilişkisini çeşitli değişkenler yönünden incelemiştir. Araştırmada üniversite öğrencisi olan 84'ü erkek, 174'ü kadın olmak üzere toplam da 258 öğrenci yer almıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Öğrencilerin yaşadıkları yer değişkenine göre incelendiğinde, katılımcı mizah tarzında anlamlı bir farklılığa rastlanırken; kendini geliştirici mizah tarzı, kendini yıkıcı mizah tarzı ve saldırgan mizah tarzı alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Ortalama gelir düzeyi değişkenine göre bakıldığında, olumlu mizah tarzlarında anlamlı bir farklılığa rastlanılırken; olumsuz mizah tarzlarında anlamlı bir fark görülmemektedir. Öz-anlayış ile katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzı yönünde anlamlı ilişki bulunmuşken, olumsuz-sağlıksız mizah tarzları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ³⁸.

Akben (2018) çalışmasında çeşitli kişilik özelliklerinin mizah tarzları üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada iki deney yapılmış; bunlardan biri mizahın yaratıcılık üzerine doğrudan rolüyle olan ilişkisi, diğer deney ise mizahın kişilik özellikleri üzerindeki rolüyle olan ilişkinin etkisidir. Çalışmanın ilk deneyinde deneklere kendini yıkıcı mizah ve kendini geliştirici mizahla ilgili görseller gösterilmiş ve farklı koşullarda bu görselleri inceleyen deneklere su bardağını kaç farklı şekilde kullanabileceklerine dair yaratıcılıklarını incelemek için soru sorulmuştur. Deney sonucunda görsellere maruz kalanların yaratıcılığı olumlu etkilediği ve artışa sebep olduğuna ulaşılmıştır. İkinci deney ise mizah tarzları ile dışadönüklük değerlendirilmiştir ve sonuçlar ilk deney ile benzer çıkmıştır. Dışadönüklük ve yeni deneyimlere açık olmanın yaratıcılığı da arttırdığı görülmüştür. Kişilik özellikleriyle alakalı olmayan kişilik tarzlarının yaratıcılık üzerine olumlu etkisinin olduğu görülmüştür ³.

Yapılan araştırmada Akgün (2018) lise öğrencilerinin güvengenlik ve mizah tarzlarının psikolojik sağlamlığa yordama gücü etkisine bakmıştır. Araştırmaya 337 kız, 233 erkek olmak üzere toplam 570 öğrenci katılmıştır. Bulgulara bakıldığında, güvengenlik ve psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Psikolojik sağlamlık ile uyumsuz mizah tarzları arasında negatif; psikolojik sağlamlık ile uyumlu mizah tarzları arasında pozitif yönde ilişkiye rastlanılmıştır ⁵.

Akıl (2018) tarafından yapılan çalışmaya bakıldığında, üniversite öğrencilerinin mizaha ve saldırganlığa olan eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelediği görülmektedir. Araştırma 18-25 yaş arası 205 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada yaşın artmasıyla birlikte bilişsel gelişimin arttığı görülmektedir. Bilişsel gelişimdeki artış ise mizah kullanımının arttığını göstermektedir. Sosyal ilişki doyumuyla mizah kullanımı arasında pozitif ilişki vardır ⁶.

Sarıçalı (2018) araştırmasında üniversiteli öğrencilerde mizah kullanımı ve özgünlük ilişkisine göre bilişsel esneklik ve psikolojik kırılganlık değişkenlerine göre inceleme yapmıştır. Araştırmada nitel ve nicel yöntemler kullanılmış olup, nitelde 660, nicelde nitel boyuta katılanlar arasından 11 gönüllü kişi yer almıştır. Nicel veriler aracılık testi ile nitel veriler fenomenolojik test ile yapılmıştır. Nicel veriler sonucunda değişkenler arasında kısmi bir aracılık bulunmuştur. Bu aracılık ilişkisine göre olumlu mizah tarzının kullanımı hem doğrudan hem de dolaylı olarak özgünlüğü yordadığı ortaya çıkmıştır. Nitel inceleme sonucunda ise özgünlüğün ailedeki rol karmaşası ve kültürün etkisinde olduğu görülmüştür ¹¹⁵.

Suna (2018)'nin yaptığı ergenlerde duygu düzenlemesi ve cinsiyetlere göre mizah tarzı isimli araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep ilinde 9. Sınıfa devam eden 782 kız, 590 erkek öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcı mizah puanları cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde anlamlı farka rastlanılmıştır. Kendini geliştirici mizah tarzı bakımından bakıldığında, cinsiyete göre anlamlı bir farka rastlanılmamış fakat duygu düzenlemelerine göre farka rastlanılmıştır. Bir başka alt boyut olan saldırgan mizah puanları bakımından bakıldığında hem cinsiyete göre hem de duygu düzenlemelerine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmada kız öğrencilerin katılımcı mizah tarzı puanlarının, erkek öğrencilerin ise saldırgan mizah tarzı puanlarının yüksek olduğu görülmektedir ¹²¹.

Şener (2018) çalışmasında lisede öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlikleri mizah tarzları ve beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi bulmayı amaçlamıştır. Araştırmaya toplam 616 kişiden 312'si kız öğrenci, 304'ü erkek öğrenci katılmıştır. Okul tükenmişliği alt boyutlarından duyarsızlaşma, tükenme ve kişisel başarıda azalma ile mizah tarzları arasında pozitif yönde bir ilişkiye rastlanılmıştır. Bireylerde duygusal tükenme puanı arttıkça kendini yıkıcı mizah tarzı puanında da artma olmuştur fakat bu yordayıcı güce sahip değildir ¹²³.

Atabay'ın (2019) araştırmasına bakıldığında mizah ve iletişim becerilerinin bağlanma stilleriyle ilişkisini incelediği görülmektedir. Araştırmaya 200 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bulgulara bakıldığında uyumlu mizah tarzına sahip bireylerin iletişim kurma becerileri yıkıcı ve saldırgan mizah tarzına sahip bireylerinkinden daha güçlüdür. Buradan yola çıkıldığında, katılımcı mizah tarzı ve yüksek iletişim becerisi kombinasyonuna sahip bireylerin güvenli bağlanma oranı da yüksektir. Katılımcı mizah tarzı arttıkça korkulu bağlanma azalır. Kendini geliştirici ve yıkıcı mizah tarzı korkulu bağlanmada da artışa sebep olmaktadır. Kendini geliştirici mizah tarzı saplantılı bağlanmayı azaltırken, kendini yıkıcı mizah tarzı saplantılı bağlanmayı arttırır. Kendini geliştirici mizah tarzı kayıtsız bağlanmayı arttırır, katılımcı ve saldırgan mizah tarzları ise kayıtsız bağlanmayı azaltır ¹³.

Koçak'ın (2019) yaptığı araştırma incelendiğinde, mizah tarzları ile yaratıcılık arasındaki ilişkinin yenilikçilik iklimindeki rolünü incelediğini görmekteyiz. Araştırmaya 700 akademisyen katılmıştır. Araştırma bulgularına göre, akademisyenlerin kendini geliştirici ve sosyal mizah tarzları arttıkça yaratılıklarının da arttıkları görülmektedir. Ayrıca saldırgan mizah tarzı ve yaratıcılık arasında da negatif yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir ⁷⁵.

Üniversite öğrencileriyle Yıldız (2019)'ın yaptığı çalışmasında, bağlanma stillerinin duyguları ifade etme, mizah tarzları ve iyimserlik düzeylerini ne derece yordadığını incelemiştir. Araştırmaya 470 üniversite öğrencisi (320 kadın ve 150 erkek) katılmıştır. Araştırma bulgularına göre, güvenli bağlanma stillerinin katılımcı mizah tarzı üzerinde anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmıştır. Saplantılı bağlanma stili ile olumsuz-sağlıksız mizah tarzları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Bunlara rağmen kayıtsız bağlanma, saplantılı bağlanma ve korkulu bağlanma stili ile katılımcı mizah tarzı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Güvenli ve kayıtsız bağlanma stili ile kendini geliştirici mizah tarzı alt boyutu arasında ise pozitif yönlü bir ilişki bulunurken, saldırgan mizah tarzı arasında bulunamamıştır ¹⁵⁰.

Duygusal emek ve tükenmişlik arasındaki ilişkide mizah tarzlarını incelediği Yeğin (2019) çalışmasında, kendini yıkıcı mizah tarzının rol yapma ve duygusal tükenme arasında olumlu ilişkilerde etkisini hafifletici, kendini geliştirici mizah tarzının ise bastırma ve duygusal tükenme arasında olumlu ilişkilerde etkisini hafifletici olduğu görülmektedir ¹⁴⁶.

Dursun (2019) üniversite öğrencilerinin mizah tarzlarının karşılaştırılmasını ve ilişkili olan faktörleri araştırmıştır. Araştırma 777 (417 kadın, 360 erkek) gönüllü öğrenci üzerinde yapılmıştır. Kendini geliştirici mizah tarzı alt boyutuna göre değerlendirildiğinde, okudukları bölüm değişkeni açısından farklılık bulunmuştur. Uyumsuz mizah tarzında bölüm, sporcu yaşı değişkeninde anlamlı farklılık ortak olarak bulunmuştur. Saldırgan mizah tarzında bunlardan farklı olarak cinsiyet, sigara kullanımı ve ikamet ettiği yer; kendini yıkıcı mizah tarzında ise alkol kullanımında anlamlı farklılık yarattığı görülmektedir ⁴⁶.

Aktepe (2019) çalışmasında, lise de eğitim-öğretim gören öğrencilerin bilişsel esneklikleri ile mizah tarzları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 9, 10 ve 11. Sınıf düzeyinde eğitim gören toplam 402 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında öğrencilerin bilişsel esneklik düzeyleri saldırgan mizah tarzı açısından incelendiğinde negatif yönlü, olumlu-sağlıklı mizah tarzları arasında ise pozitif yönlü ilişkiye rastlanılmıştır. Bilişsel esneklik düzeyleriyle kendini yıkıcı mizah tarzı alt boyutunda anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak öğrencilerin bilişsel esneklik düzeyleri ve kendini geliştirici mizah tarzının cinsiyet değişkeni incelenmesi sonucu anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Katılımcı mizah tarzını cinsiyet değişkenine göre incelediğimizde kız öğrencilerde; olumsuz-sağlıksız mizah tarzı ise erkek öğrencilerde anlamlı bir farklılaşma oluşturmuştur. Öğrencilerin mizah tarzları sınıf düzeyine göre incelendiğinde anlamlı bir farka rastlanılmamıştır ⁷.

Yüksel'in (2019) çalışmasında, savunma mekanizmalarını üniversite öğrencilerinin spor yapıp yapmamalarına göre araştırılmıştır. Araştırmada 19-25 yaş aralığında 191 lisans öğrencisi (96 kadın, 97 erkek) yer almıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, mizah tarzları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemiştir. Mizah tarzları düzenli spor ve düzenli spor yapmayan öğrencilere göre değişiklik göstermiştir. Kendini geliştirici ve kendini yıkıcı mizah tarzını düzenli spor yapanlar, katılımcı ve saldırgan mizah tarzını ise düzenli spor yapmayan öğrencilerin daha fazla kullandığı görülmüştür. Hangi mizah tarzının kullanılacağı yapılan sporun sıklık ve süresine göre değişmemektedir ¹⁵².

Uysal'ın (2019) çalışmasına bakıldığında üniversitede okuyan öğrencilerin mizah tarzları, aile aidiyetleri açısından incelenmiştir. Marmara ve Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde okuyan 340 öğrenciyi kapsayan bu çalışmada mizah tarzları ve aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ¹³⁷.

Koçubaba (2019) çalışmasında, üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ve algılanan aile tutumlarının mükemmeliyetçilik üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma 200 öğrenciye uygulanmıştır. Sonuçlarına bakıldığında algılanan aile tutumu ve mizah tarzları mükemmeliyetçilik üzerinde etkilidir ⁷⁷.

Mizah anlayışının şekillenmesinde sosyal ve kültürel çevrenin etkisini araştıran Tekin (2019)'in araştırmasına 7'si komedyen, 4'ü karikatürist ve 1 kişi hem karikatürist hem komedyen olmak üzere toplamda 12 kişi katılmıştır. Araştırmayı stand-up ve komedyenler üzerine derinlemesine görüşme şeklinde yapmıştır. Sonuçlara bakıldığında, niteliksel veriler sonucunda katılımcıların çocukluk döneminde geçim sıkıntısı çektiği, köy ve şehir hayatı sentezinde olmaları, tümü üniversite mezunu olsa da bir dönem sınıfta kalma, okuldan uzaklaştırılma gibi olumsuzluklar yaşadığı görülmektedir ¹²⁹.

2.2 Mizah Tarzları ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Literatür tarandığında mizah ile ilgili yurtdışında yapılan bazı çalışmalar şu şekildedir:

Hampes (2005) araştırmasında mizah tarzları ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya üniversitede okuyan 106 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında kendini geliştirici mizah ve yalnızlık arasında negatif yönde bir ilişkiye rastlanılmıştır. Kendini yıkıcı mizah tarzı ile yalnızlık arasında ise pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur ⁵⁹.

Erickson ve Feldstein (2007)'in gerçekleştirdiği araştırma mizahın gücün yettiği, başa çıktığı savunma mekanizmaları ve psikolojik iyi oluşla ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya 94 ergen katılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, sağlıklı başa çıkma kendini geliştirici mizah tarzı ile pozitif yönde ilişkiyken, uyumsuz (olumsuz) mizah tarzı ile negatif yönde ilişkiye sahiptir. Depresyon ise kendini yıkıcı mizah tarzı ile pozitif; uyumlu (olumlu) mizah tarzı ile ise negatif yönlü bir ilişkiye sahiptir ⁵⁰.

Saroglou ve arkadaşları (2010) yaptıkları araştırmalarında evli ve boşanmış kişilerin mizah tarzlarını araştırmıştır. Araştırmaya 292 çift (98 evli, 48 boşanmış) katılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında kendini yıkıcı mizah tarzı kadınlarda boşanmaya neden olduğu yordandır. Katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzı ise erkeklerde ilişkinin memnuniyeti ve devamlılığıyla ilgili olduğu görülmüştür. Sonuç olarak çiftlerdeki mizah tarzları evlilikleriyle ilgili öngörülere sahip olmada etkili olmuştur ¹¹⁶.

Malinowski (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, psikoterapistlerin tükenmişlik ve mizah arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya doktora seviyesinde 133 psikoterapist katılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, tükenmişliği kendini yıkıcı mizah tarzı pozitif yönde etkilemiştir. Ayrıca olumlu mizah tarzlarından biri olan kendini geliştirici mizah tarzı ve bireysel başarı hissi arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ⁸³.

Fox ve arkadaşları (2016) araştırmalarında, psikososyal uyum ile dört mizah stili arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın alışma grubunu İngiltere’de 11-13 yaş arası 1234 (%52 kadın, %48 erkek) ortaokul ğrencisi oluşturmuştur. Psikososyal uyum ve mizah stilleri verileri yazın ve sonbahar olmak üzere iki zaman diliminde toplanmıştır. Kendini yıkıcı mizah; depresif olma eğilimi, yalnızlıkta artış ve benlik saygısında azalma yönünden pozitif yönde bir etkiye neden olmuştur. Ayrıca depresif belirtiler gösterenlerde kendini yıkıcı mizah kullanımında zamanla artış görülmüştür. Benlik saygısı ve mizah tarzlarında ğretim yılında kullanım bakımından artışa rastlanılmıştır. Sonuç olarak mizah tarzları kullanımı ve psikososyal uyum arasında ilişki olduğu görülmüştür ⁵⁶.

Uzun süren arkadaşlıkların karakterize edilmesi sonucu en iyi arkadaşların mizah kullanımının mizah stillerini etkileyip etkilemediğini araştıran Hunter ve arkadaşları (2016), araştırmayı sonbahardan ilkbahara doğru yapmıştır. Araştırmaya 11-13 yaşlarında 87 en iyi arkadaş katılmıştır. Sonuçlara bakıldığında, başlangıçta arkadaşların mizahlarında benzerlik olmadığını gösterirken, katılımcı mizahta bahar aylarında pozitif yönde ilişkiye rastlanılmıştır. Ayrıca 11-13 yaş arasındaki kişilerin bu mizah stilini kullanmasıyla en yakın arkadaşlarında da kullanımda artış olmuştur. Saldırgan mizaha bakıldığında ise, böyle bir etki görülmemiştir. Bu alışma diğer çalışmaları da desteklemiştir. Yakın arkadaşlık katılımcı mizah tarzını pozitif yönde etkilemektedir ⁶³.

Meyer (2017) araştırmasında bireylerin kişilerarası etkileşimde mizah kullanma Őekillerinin genel kişilik, depresyon ve intihar ile ilişkisini çalışmıştır. Araştırmaya 176 kişi katılmıştır. Bu kişilerin intihar düşüncesi, borderline kişilik bozukluğu ve mizah tarzları incelenmiştir. Yapılan araştırmalarda mizah stilleri ve borderline kişilik bozukluğu arasında ilişkiye rastlanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, borderline kişilik bozukluğu ve uyumlu mizah tarzlarından olan kendini geliştirici mizah tarzı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür; fakat saldırgan mizah tarzı ile anlamlı ilişkiye rastlanılmamıştır. Analizler sonucunda kendini geliştiren ve katılımcı

mizah stilleriyle borderline kişilik bozukluğu ve intihar düşüncesi önemli ölçüde etkilenmişken, saldırgan mizah stilinde bu görülmemiştir ⁹¹.

Menendez-Aller (2020)'in yapmış olduğu çalışmasında mizah stillerinin endişe ve depresyona karşı koruyucu olarak sahip olabileceği rolü ve iyimserlikle ilişkisini incelemiştir. Çalışmaya 804 kişi katılmıştır. Araştırmada erkekler ve kadınların saldırgan mizah tarzını kullanım alanlarında farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca erkekler ve kadınların saldırgan mizah tarzını kullanma sıklığı yaşlarındaki ilerleme ile birlikte azalma göstermektedir. Sonuç olarak bakıldığında mizah günlük rutinlerde yaşamın aracı olup bireylerin zihinsel sağlığı açısından önemlidir ⁹⁰.

3. GENEL BİLGİLER

3.1 Eğitim

Eğitim, kişinin davranışlarında kendisinin deneyimleri sayesinde, kasıtlı olarak bir değişim meydana getirme sürecidir ⁵⁴. Eğitim; bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması kazandırılan bu davranışların geliştirilerek uygulanması için durmaksızın yapılan faaliyetler bütünüdür ⁵¹.

Eğitim, yeni nesillerin, toplum içerisinde ait olacakları yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceriyi edinmelerine ve kişiliklerini gelişimlerini tamamlamalarına yardımcı olmak etkinliğidir. Eğitim daha öncesinde saptanan amaçlara uygun olarak insanların tavır ve davranışlarında belirli bir gelişim ve ilerleme sağlamaya yarayan planlı etkinlikler zinciridir ¹⁰¹. Eğitim, doğal varyasyon içerisinde üç yönde etkinlik halinde bulunur. Bunlardan ilki çocuktaki fiziksel güç ve kabiliyetleri geliştirmeyi dener; yaradılıştan getirilen ve parçacık olarak bulunan fiziksel güç unsurlarını uyandırır, hareketlenmeye başlamasını sağlar ve büyüyüp olgunlaşma durumuna getirir. Bu çerçevede bakıldığında eğitim, itina ile bakmak anlamına gelir. İkinci olarak eğitim, çocukta bulunan ruhani güçleri geliştirir, ortaya koyar, donatır ve aktif kılar. Bu yönden bakıldığında, eğitim hem eğitici hem de öğretici yapıdadır. Üçüncü, yani son olarak ise, çocuğun büyümesi ve büyürken karşılaştığı problemleri, aksiyonları yöneterek istenilen düzeye getirir. Görüldüğü üzere eğitim yetiştiren ve yöneten taraftır ¹⁰⁷.

Eğitim tanımı bilim adamlarına ve eğitimle ilgilenen kişilere göre bakıldığında farklı şekillerde ifade edilmiştir. Eğitim ile ilgili yapılan araştırmalar, yazılan kitaplar, dergiler gösterir ki eğitimin oldukça fazla tanımı mevcuttur. Eğitim geniş bir yelpazeye sahip olduğunda dolayı oldukça farklı boyutlarda ele alınmıştır. Bu da farklı tanımların yapılmasına neden olmuştur ²⁰.

3.1.1. Eğitim ve toplum

Eğitim, insanın tüm yaşamını düzenleyerek yaşamında toplumla uyum içerisinde olmasını sağlayan bir süreçtir. Kişi doğduğu andan itibaren ilk başta ailede başlayan, ardından arkadaş, okul, elektronik veya yazılı basın organları, kültür, edebiyat gibi

faaliyetler yolu ile eğitime devam eder⁹⁸. Eğitim, içerisinde bulunduğu toplumun siyasi, kültürel, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerinden etkilenerek şekillenir¹⁰⁰.

Geniş anlamı ile eğitim tanımlandığında, yeni yetişen çocukların kendileri için ve toplum için yararlı bir birey olma yolunda gelişimlerini sağlamak amacıyla toplumun planlı ve bilinçli bir çabasıdır¹²⁶.

3.1.2. Eğitim ve okul

Toplumdaki tüm sosyal durumlar ve kültürel kurum, kuruluş, kavram ve değerler kişilerin eğitimini etkiler; ama kişilerin eğitiminden sorumlu bulunan ve oluşturulma amacı bu olan sosyal kurum, okuldur¹³⁹. Okul, toplumdaki kişilerin eğitimini yapan kurumların ortak adıdır. Okullarda eğitim gören öğrencilere toplumun ve bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda önceden hazırlanmış programlarla öğretim faaliyetleri verilerek, öğrencilerde istendik ve kasıtlı davranış değişikliği oluşturmaya çalışılır. Okul ortamı denetimlidir. Okul ortamında öğrenciye kazanım sağlayacak bilgiler, beceriler ve davranışlar önceden belirlenmiştir. Bunlar, konularında uzman olan eğitimci bireyler tarafından tasarlanıp uygulamaya geçilen öğretim çalışmaları ile kazandırılır⁴⁸. Bilgi toplumunda okul tanımına bakılacak olursa küçük çocukların ve gençlerin eğitim aldıkları kurum olması dışında yetişkin kişileri de yeni bilgilerle donatması açısından bir işleve sahiptir. Bu işleviyle okullar öğreten olduğu kadar aynı zamanda öğrenen bir konumda yer alır⁵³.

Modern hayatın yapısına bakıldığında, okul haricinde insanların kendilerini yetiştirmesi imkanlarını olabildiğince daraltmıştır. Bunun için eğitimin başlıca görevi okulun varlığı ile kendisini bulmuştur. Toplumdaki tüm güçler ve her kesim okula muhtaçtır çünkü okul sadece öğretimin çizdiği sınırlar içerisinde kalmaz, aynı zamanda yaşamın ve gelişmenin tüm konularını da içerisinde barındıran dinamikliğe sahiptir. Okul, insanların eğitilerek yeteneklerinin ortaya çıkmasını, bu yeteneklerin geliştirilmesini sağlayan bir göreve mensuptur. Okul, kendi amaçları dışındaki, yani eğitim ve öğretim haricindeki, faaliyetleri ve birey yetiştirmeyi kendi yapısı içine alarak kapsamaktadır. Bu nedenle spor ve oyunla alakalı fiziksel alıştırmalar, müzik, resim, tiyatro, sinema ve birtakım okul gezileri okulun konuları arasında yer alır¹⁰⁷. Okul ve hayat arasında “okulun öğrencileri hayata hazırlaması” olarak yer alan bir ilişki söz konusudur. Buna göre eğitimin amacının öğrencileri daima hayata hazırlamak olduğunu görmekteyiz. Eğitim tarihi incelendiğinde de her zaman bu sonuca varılmıştır. Fakat eğitimin amaçlarında farklı amaçlarda yer alır.

Bunlar: Hayattaki amaçlar, gelecekteki hayat, devlet ile toplum felsefeleri, şahıs ve grupların sosyal ve ekonomik durumları ⁷³. Yaşamın, devletin, bilim ve teknolojinin, ekonominin, gelişimin ve toplumun tüm güçleri, özellikle de bugünümüzde, okula muhtaçtır ¹⁰⁷.

3.1.3. Eğitim ve aile

Çocuğun eğitimi, okulda ve ailede eş zamanlı olarak sürer. Her iki ortamda birbirini tamamlayıcı etki gösterirken, çocuğun eğitiminde etken olan parçalardır ve bu parçalar birleştirici özelliindedir. Bu nedenle anne – baba yani ebeveyn ile öğretmen daima bir ilişki içinde olmalıdır. Bunun ilk şartı olarak da okulun ve ailenin amaçlarının birbiri ile tutumlu, paralel olmasıdır. Bahsedilen işbirliğini oluşturacak ve geliştirecek olan şahıs da öğretmendir. Bunun olmaması durumunda okul ve aile arasında bazı uyuşmazlıklar, bunun sonucu olarak çatışmalar ortaya çıkabilir ¹⁰⁷.

Ebeveynlerin ve öğretmenlerin üzerinde yoğunlaşmaları elzem olan bir diğer husus ise gençlere, günlük rutin olarak yaptıkları aktiviteleri iyi bir şekilde koordine etmeyi, zamanlarını boş yere harcamadan fayda sağlayan işlerde etkili bir şekilde kullanmayı öğretmeleridir. Böylece sportif aktivitelere, derslerine, rekreatif aktivitelere ve bunun gibi faaliyetlere yeterli vakit ayırarak zamanı etkili kullanan gençler hem sportif faaliyetlerde hem de eğitim hayatlarında başarılı olurken, bunun yanında ailesinin ve öğretmenlerinin olumlu yaklaşımlarını da kazanmış olurlar ⁶¹.

3.1.4. Eğitim ve beden eğitimi

Beden Eğitimi; ekonomik, sosyo-kültürel olarak kalkınıp ayaklanmanın temel elemanı olan insan gücünün, fiziksel ve ruhsal sağlığını koruyan ve organizmanın organize bir şekilde geliştirilmesiyle ilgili faaliyetler bütünüdür ⁷¹. Eğitimin tamamlayıcı elemanı ve birbirinden ayrılmaz bir bütünün parçası olan beden eğitimi; gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak , öğrencilerin birey ve toplum bakımından ruhsal ve fiziksel olarak sağlıklı, ahlak düzeyi yüksek, mutlu, huzurlu ve olumlu bir kişiliğe sahip, kreatif ve oldukça üretken, kültürel değerlerini benimseyerek koruyan ve demokratik yaşamın getirdiği davranış biçimlerini kazanmış kişiler olarak yetişmeleri adına oldukça önemli bir araçtır ²⁵.

Okullar hem eğitim ve öğretimin bir arada yapıldığı merkezler hem de akran gruplarının bir arada bulunduğu yerlerdir. Bu sebeple, beden eğitimi alanı bakımından okullar, geniş bir yelpazede incelendiğinde birer kaynaktır. Çünkü, lise döneminde bulunan gençlerin

büyüme çağları bu dönemlere denk gelmektedir. Fiziksel gelişiminin oldukça hızlandığı bu dönemde sporla birlikte kuvvet, çeviklik, güç ve bazı tutumların kazanılması ve kazandırılması elbette ki oldukça önem arz etmektedir. “Ağaç yaş iken eğilir.” atasözümüzün uygulamaya döküleceği yerler okullar, dönem ise bu yaşlardır. Fakat önemli olan bu durum, sürekli ikinci plana itilerek arka planda kalmış, okullarımızda spora hafta boyunca toplamda ayrılan bir iki cüzi saatler yetersiz programlamalarla spor konusu geçiştirilip görmezden gelinmiştir. Oysa modern topluluklarda beden eğitimi; pozitif bilimler olan sosyal bilimler, sanat, fen bilimleri ve edebiyat gibi derslerin yerlerini almıştır ⁶⁸.

Beden eğitimi kavramı “etkinlik” demektir. Beden eğitimindeki araç beden ve fiziksel gelişim iken, amaç ise bilişsel, duyuşsal, psikolojik olarak kişiliğin tümüyle eğitimidir. Kısaca tanımlamak gerekirse, beden eğitimi etkinlikler kullanarak kişilerin büyüme, gelişme ve gelişmenin etkisiyle gelişim sonucu davranışlarındaki olumlu değişimler için güçlü bir eğitim alanıdır ⁶⁷. Beden eğitimi, bireyin toplumla bütünleşebilmesi ve kendini bulup, belirli bir doğrultuda ilerlemesinde önemli bir etkidir. Özetle beden eğitimi, kişilerin bedensel sağlıklarını ve becerilerini, ruhsal sağlığını, korumaya ve bunu geliştirmeye yönelerek, gerektiği durumlarda çevresel etkenlere ve spora katılanların özelliklerine göre esnetilebilen kurallar çerçevesinde, oyunlara, temel hareketlere, spora yönelik alıştırma ve aktivitelerin bütününe yelpazesi altına alan, geniş bir ağdan oluşan etkinlikler bütünüdür ¹².

3.1.5. Eğitim ve spor

Eğitim yalnızca öğretimden ibaret değildir, aynı zaman da sosyal çevreyle daha olumlu etkileşim ve sosyal çevrenin yeterli düzeyde olabilmesi adına sürdürülen faaliyetler bütünüdür. Özellikle, mesleki eğitim alanında ve buna paralel olarak yapılan spor eğitimi, kişileri eğitici ve vasıflı hale getirerek gerekli olan bilgi, kabiliyet ve yeteneklerini geliştirerek donatmakta, tüm bunlara ek olarak sosyal çevre ile iletişimin, etkileşimin düzenlenerek destek sağlamak, aynı zamanda da huzurlu, sağlık bakımından asgari düzeyde sorun olması ve düzen içinde bir toplumun ortaya çıkarılıp yaratılmasına yardımcı olmaktadır ⁵¹.

Spor, insanın severek ve isteyerek gönüllü olarak katıldığı etkinliklerdir. Böyle olunca sporun, insan davranışlarını yönlendirmede olumlu bir etmene sahip oldukça kolay ve fırsatlar içeren bir araçtır. Tüm bunlara bakıldığında, sporun toplumların eğitiminde,

yalnızca bir sağlıklı kalma aracı olarak değil, aynı zamanda eğitimin bir aracı olarak da düşünülmesi zaruridir ²⁴.

İnsan, eğitimin başlangıç noktasında da kısa zamanlı ve uzun vadeli hedeflerinin temelinde de yer alır. Spor, sağlık, toplum, huzur ve barış için insanın bütünlüğüne kişilik ve karakterine katkıda bulunacak şekilde eğitimin konusu ve alanı olarak analiz edilmelidir. Bireylerin karşılanması elzem olan sosyal ihtiyaçların içerisinde Maslow'un hiyerarşisinde de yer alan ait olma, tanınma, bireyin sevilmesi ve kabul görme arzusu bulunmaktadır. Bireyin tüm bu ihtiyaçları karşılandığını bulduğu takdirde kişilerin topluma adapte olması oldukça hızlı ve kolay olacaktır. Eğitim sistemi içerisinde spor, gereken yeri, değeri ve önemi ediniyor ise, kişilere önceki cümlelerde anlatılan bu ihtiyaçlarını karşılama ortamı yaratılmış olur ¹⁰⁸.

Sporun yarattığı ortam içerisinde kişiler kendi yeteneklerini ve başkalarının yeteneklerini tanıyarak, eşit şartlarda yarışmayı, mağlubiyeti kabul ederek müsabaka sonucunda rakiplerini tebrik edebilmeyi, galip geldiği durumlarda ise tevazu sahibi olabilmeyi, fair-play çerçevesinde karşılarındakilere yardımcı olmayı, doğa ile ve süreyle yarıştığını unutmuyarak vaktini verimli kullanarak ve sarf ettiği eforu en verimli haliyle kullanmayı öğrenir. Tüm bunlara bakıldığında, aslında sporun çağdaş eğitimdeki amacı insanı çok yönlü olarak hayata hazırlamakta bir araçtır ¹⁰⁸. Genel bir tanımla, spor eğitimi kişinin topluma ait olması ve uyum sağlaması için vazgeçilmez bir unsurdur. Ülkelerin eğitim politikaları ile başlayıp müfredat programlarının içeriğine kadar, genel ve özel seviyelerde, sosyolojik bir olgu olarak spor eğitimi, kültür hayatının tam içindedir. Spor eğitimi, genç kuşakların resmi eğitim programlarına sporun girmesi öğretmenlerin aracılığıyla sağlanmıştır ⁵².

Eğitim, her zaman eğitilmesi gereken kişinin gelecekteki davranışlarına yönelik olmalıdır. O halde, bir eğitimin amacı, eğitilen kişinin eğitim vasıtasıyla gerçekleştirilmesi gerekli olan ilerleyen zamanlardaki durumunu tespit etmek adına kullanılan bir kriterdir. Spora dair eğitimin hedefi ise, sportif faaliyetlerin eğitim öğretimde niçin önemli olduğu bu şekilde belirlenirken, aynı zamanda da spor yapanın davranışında hangi değişimlerin olacağı sorusuna yanıt bulmaktır ¹⁴⁹. Spor ile eğitimin aynı olduğunu sporu fiziksel ve ruhsal bir eğitim olarak düşündüğümüzde görmüş oluruz. Genel anlamına bakıldığında eğitim; henüz sosyal hayata hazır olmayan nesillere yetişkinler tarafından uygulanan bir faaliyetler bütünüdür. Bu kapsamda, eğitimin kapsadığı alan içinde spor ve sportif etkinlikler düşünülebilir ⁵¹.

Sporu, eğitim ile ilişkilendirirken beden eğitimi de unutmamak hatta bir arada düşünmek gerekir. Çünkü beden eğitimi ile spor birbirini tamamlayıcı parçalardır. İki kavramın birleşimi ile oluşan beden eğitimi ve spor kavramı çağdaş eğitimde birbirini tamamlar ¹⁴⁹.

Türkiye'deki eğitim ve öğretim kurumları, beden eğitimi ve sporun eğitim içerisindeki araç olduğu görüşünü savunur. Bu da dünyadaki sportif faaliyetleri içerisindeki ülkemizin yeri için önemli bir kaynak arz eder. Sporda büyük çıkışlar yakalayarak önde gelen ülkelerle ülkemiz arasındaki farkı kapatmak için sistemli ve üzerinde daha fazla düşünülerek hareket edilmelidir ⁶⁵. Eğitim veren kişilerin, annelerin ve babaların spor adına yaptıkları çalışmalar, kendilerini yetiştirmeleri hatta geliştirmeleri, spor konusunda bilinçli ve bilgi sahibi olmaları ile çocuklarına ve öğrencilerine daha hoşgörülü ve örnek olarak samimi yaklaşımları mümkün olabilmektedir. Bu durumu şöyle anlatabiliriz; öğrencilere “spor ile uğraşacağına, spor yapacağına oturup dersine odaklanıp ders çalışsan, top peşinde koşup vakit kaybedeceğine derslerinle ilgilenen, hep şu spor yüzünden ele avuca sığmaz durumdasın, koşup terleyip hastalığa davetiye çıkaracağına uslu, ağır bir çocuk olsan” gibi iğneleyici, derslerle sporu birbirlerine karşı rakip olarak gösteren, spordan soğutup uzaklaştırıcı sözlerden kaçınarak; spor sayesinde, sağlıklı bir birey, dinamik bir hayat, dengeli, uyum sağlayan, hareketli bir bedene, sosyal aktivite düzeyi yüksek bir kişiliğe sahip olmalarının sporla mümkün olabileceğine ikna etme yoluyla, öğrencilerin akademik başarılarına da katkı sağlayacak olan spor sayesinde derslere de daha pozitif bir bakış açısıyla bakmaları sağlanabilecektir ⁶². Aksi halde eğitim dönemlerinde yeterince ele alınmayan beden eğitimi ve spor, öğrencilerde spor bilincini ve alışkanlığını oluşturamamaktadır ¹⁴⁵.

Bireylerin spor yapma motivasyonları bir branşı çok sevmek ya da tümüyle spor sevgisi ya da spora olan aşkı ile açıklamak bir başına yetersiz görülmektedir. Kişilerin spora yönelmesinin sebeplerini aslında şu şekilde sıralayabiliriz:

- Aileden biri daha önce bir sporla ilgilenip sporcu olduğu için,
- Yeni ve sosyal bir çevre için,
- Okulundaki Beden eğitimi öğretmeni onun başarılı olacağını düşünüp yönlendirdiği için,
- Hareket etme arzusu, dürtüsü, başarı gösterme, kendini tatmin arzusu, kendi değerini sınamak veya saldırganlık duygusunu köreltmek ya da azaltmak için,

- Yaşadığı herhangi bir başarısızlık durumunu ya da hayal kırıklığını telafi edebilmek için,
- Dünyaya olan bakışı, görüşü spor yapmayı gerekli kıldığı için,
- Sporun kimi faydalarından faydalanmak için örneğin; Seyahat imkanının oluşabilmesi için,
- Başarılı olarak suretiyle ülkesi adına milli duyguları yaşayabilmek için,
- Para kazanmanın alternatif bir yolu olduğu için,
- Hoşlandığı ve içinden gelerek yapmak istediği için ^{67,149}.

3.2. Gençlik Dönemi

Genel bir tanım yapmak gerekirse “gençlik; biyolojik, psikolojik ve toplumsal gelişmelerle birlikte çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir” ⁷⁹. İnsan yaşamının en önemli dönemi olan gençlik, bireyin düzenli ve sürekli olarak gelişim gösterdiği aşamadır. Gençlik dönemi, kişinin önemli kararlar aldığı, kişiliğinin büyük bir kısmının tamamlandığı, gelecek için şekil verilen durumların yer aldığı bölüm olduğu için yetişkinliği de etkileyen bir dönemdir ⁴⁵.

Gençlik döneminin de diğer dönemler gibi kendine has özellikleri ve ihtiyaçları vardır. Bu dönem, hayatın en fırtınalı ve karmaşık dönemidir. Yaşanılan tecrübeler, kurulan yeni ilişkiler, kişiliğin gelişimi bu dönemi kapsar. Fiziksel, bilişsel ve duyuşsal olgunluk yanında kişinin görevlerinde ve işinde sorumluluk sahibi olabilmesi gerekmektedir ⁴⁹. Fiziksel, duygusal, sosyal yönlerden oldukça hızlı gelişim ve değişime sahip gençlik döneminin belirleyici bazı özellikleri:

- Genç ebeveynlerinin otoritesinden ayrılıp, bağımsız olmak ister. Bu da gençte konum kazanma arzusunu ortaya çıkarır.
- Arkadaş gruplarındaki ilişkilerin önem kazandığı bu dönemde akranları tarafından önemsenmek ve kabullenilmek gençteki davranışlarda önemli bir yönetici etkidir.
- Büyüme ve gelişme gençte biyolojik olarak beklenen olgunluğa ulaşmayı, kendini tanıma ve tavırlarında farklılaşma meydana gelir.
- Bilişsel gelişim gencin bilgilerine yenilerini eklemesine, kavramsal olarak ve beceri olarak gelişim göstermesine, akademik olarak kendisini ispat etmesine olanak

sağlar. Bu bilgiler ve tecrübeler ışığında genç dünyayı daha farklı ve derinlemesine algılamaya başlayacaktır.

• Gencin gelişim gösteren toplumsal iletişim becerileriyle birlikte kendi kimliğini bulmasını geleceği için birtakım idealler belirlemesini sağlar ⁷⁹.

Ortak özellikler belirlenmiş olsa da gençler bireysel olarak ele alındığında farklılıklar gösterirler. Aynı çevreye, aynı kültüre sahip olan gençler arasında bile farklı kişilik özellikleri görülebilmektedir ⁷⁹.

3.3. Mizah

3.3.1. Mizahın tanımı

Mizah, üzerinde uzun araştırmalar yapılan bir tarihe sahiptir. Mizah üzerine açıklamalarda bulunan bazı düşünürler: Platon, Aristoteles, Descartes, Darwin, Kant, Freud, Hobbes, Twain. Latincedeki karşılığı “*humere*”dir. İsim halinde kullanıldığında “*umor*”, ıslak ya da likit mealine gelir. Her iki kelimedede, Yunancada “*hygros*” bir başka deyişle akıcı ve yaş anlamındaki kelimedden türemiştir ³⁵.

Avrupa dillerinden İngilizce ve Fransızcada mizahın karşılığı “*humour*” kelimesidir. İngiliz halkı, Fransızca da “mizaç, huy” anlamında kullanılan “*humeur*” kelimesini “*humour*” yaparak kullanmıştır. “*Humour*” kelimesinin İngilizler arasında “Ruhsal bir neşe durumu ve şaka” anlamında kullanımı yaygındır ¹²⁴. Oxford İngilizce Sözlüğü mizah tanımı için “*heyecanlandırıcı fiil, konuşma veya yazı kalitesi; neşe, şakacılık, gülünçlük, eğlence*” olarak tanım yapmaktadır. Mizahın aynı zamanda “*komik veya eğlenceli olanı fark etme ya da konuşmada, yazmada veya başka bir kompozisyonda ifade etme yeteneği; hayal gücü kullanılarak bir konunun işlenmesi*” olarak da tanımları mevcuttur ¹¹⁷. Cambridge üniversite sözlüğüne göre mizahın tanımını “*görülen, duyulan veya düşünülen bir şeyle eğlenme yeteneğidir*” olarak yapılmıştır ⁹³. Osmanlıcada mizah şöyle ifade edilir: “*ciddiyetten uzak, alay, lâtife; bir düşüncenin eğlence, şaka veya takılmalarla süsleyip anlatan yazı, hoş nüktedan içeren söz*” ⁹⁴. Milli Eğitim Bakanlığı “*Örnekleriyle Türkçe Sözlük*” adlı eserde mizaha yer vermiştir. Bu eserde mizahın tanımından “*Mizah: 1. Şaka, eğlence; lâtife, alay, nükte. 2. Bu özellikleri hatırlatan yazı, söz, düşündürücü resim, gazete, mecmua vb. 3. Durumları, komik yönleriyle inceleyen; nükteyle eleştirme sanatı. Kara Mizah: Buruk bir dille veya ümitsizlikle çevrenin anlamsızlığını belirten mizah*” şeklinde bahsedilmiştir ¹⁰⁵. Ana Britannica ansiklopedisinde mizahtan “*Arapçadan dilimize geçiş yapmış bir kelime olup olayların komik, sıra dışı, zıt yönlerini yansıtarak*

insanı olaylar üzerinde sorgulama, muhakeme etme, eğlendirme ya da güldürme sanatı” şeklinde bahseder. Araştırmacıların bir bölümü mizahla ilgili tanımlarda ortak fikirlerdeyken diğer bölümü mizahın net bir tanımının olamayacağını düşünür ⁷².

Henri Bergson eseri “*Gülme*”de kavram olarak gülmeyi açıklarken “*İnsanlık dışında hiçbir şey gülünç değildir*” ifadelerini kullanır ²⁹. Aziz Nesin, gülmek ve mizah arasındaki ilişkiden şöyle bahseder: “*Gülmece, insanı, hangi kıyas içinde olursa olsun sağlıklı olarak gülümsetebilen her şeydir*” Nesin burada gülmenin ister aşırı ister hafif bir tebessüm şeklinde olsa da sağlıklı güldürebildiği yönüne değinmiştir ⁹⁹.

Mizah çok fazla işleve ve özelliğe sahip sosyal bir olgudur. Bu da onun birden çok tanımının yapılmasına sebep olmuştur ¹³⁵. Mizah, güçlü bir zekanın beklenilmeyen bir anda aniden, bazen eğlendirici bazen acımasızca sorgulayıcı bir zaferidir ⁴⁷.

İnsan bedensel, psikolojik, kültürel birleşimiyle kompleks bir yapıya sahiptir. Sosyal ilişkilerindeki yönüyle dikkat çeker. Mizah ise gerçekleri çarpıtmadan olduğu gibi yansıtır ⁵⁷.

“Mizah, yaşantı içerisindeki vakalardan ortaya çıkararak yeri geldiğinde doğrudan yeri geldiğinde dolaylı olarak olayları yorumlayıp sunar. Bu sayede hadiselerin farklı boyutlarını görmeyi sağlayarak geleceğe ışık tutar” ³⁹.

3.3.3.1. Sosyal mizah

Mizah, aşağı yukarı her sosyal durumda meydana gelebilir. Uzun yıllardır evli çiftler arasında ya da otobüs beklerken durakta birbirini tanımayan insanlar arasında oluşabilir. Bir kafede oturmuş yakın arkadaş grubunun sohbetleri esnasında ya da resmi müzakerelerdeki iş insanlarının iletişimlerinde meydana gelebilir. Siyasi liderler ya da din adamları gibi halka seslenenler tarafından bireysel ya da medya vasıtasıyla kitlelere hitap ederken kullanımı sağlanabilir. Politikacılar veya dini liderler gibi halka seslenen konuşmacılar tarafından, şahsen veya medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmak amacıyla kullanılabilir ⁸⁷.

İnsanlar ve hayvanlar çocukken oyun oynarlar fakat hayvanlara karşın insanlar yaşamları boyunca mizah aracılığıyla oyun oynamayı sürdürürler. İnsanlar oyun oynamaya başladıklarında oyuna karşı ciddiyeşsiz bir tavır sergilerler. Bu tavrın başlıca sebebi eğlenmektir ⁸⁷.

Mizahın sosyal bağlamı oyundur. İnsanlar birbirlerini mutlu etmek, keyif almak ve kaha kaha faktörünü harekete geçirmek için mizah yaratma becerisi oyunun yarattığı fırsatlarla ortaya çıkar. Oyun bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olarak kişilere gelişim sağladığı görülür ²¹.

3.3.3.2. Bilişsel-algisal mizah

Birbiriyle aynı olan iki nesnenin çelişki yaratan iki imgesinin ya da kavramının aynı anda bireylerin zihinlerinde bulunduğu bilişsel süreci tanımlamaya “*sinerji*” denir. Sinerji sayesinde bireyler oyun oynarken iki uyumsuzluk durumundan kaynaklı düşünlerinde gidip gelmeler yaşarlar, bu da onlarda zevk hissi oluşturur. Mizahta da doğru ve yanlış, değerli ve değersiz, güven ve tehdit gibi tezat unsurları bireylerin algılamaları uyarıcı işleviyle manipüle edilir ¹¹.

Mizah, sosyal bir bağlamda ortaya çıkar; fakat bundan ziyade belli başlı türden biliş çeşitleriyle karakterize olur. Mizah yapabilmek için çevre ve zihin etkileşimi oldukça önemlidir. Birey çevreden gelen ya da hafızasında bulunan bilgileri işler ve yaratıcı bir şekilde oynar. Sonucunda karşısındaki kişilerin algıladığı latife içeren sözlü veya sözsüz ifadeler oluşur ⁸⁷.

3.3.3.3. Duygusal mizah

Günlük rutininizde karşılaştığımız mizahi öğeler ve gülümsemelerin çoğu çevremizdeki insanlarla etkileşim sırasında spontane oluşur ⁸⁵. Kişilerarası mizah yakın arkadaşlar, çiftler, iş arkadaşları, mağaza çalışanları müşterileri, hastalar ve doktorlar, öğretmen ve öğrenciler hatta tanımadığımız insanlar arasındaki konuşmalarda ortaya çıkar. Kişiler arasında mizah kullanımı birbirleriyle günlük etkileşimlerine göre farklılık gösterir. Günlük sosyal etkileşimlerde ortaya çıkan mizah, üç kategoriye ayrılır:

1. İnsanların ezberlerinde bulunan komedi unsuru içeren anekdotlar ve latifeler,
2. Bir sosyal etkileşim esnasında kişilerin kasıtlı olarak sözlü ya da sözlü olmadan yarattığı sıradan konuşma mizahı,
3. Random veya kasıtsız mizah ⁸⁷.

Son yapılan beyin görüntüleme araştırmaları mizah içeren karikatürlere beynin maruz kalması sonucunda limbik sistemde yer alan ödül ağının aktifleştirildiği gözlemlenmiştir ⁹⁵.

3.3.2. Mizahın tarihsel gelişimi

Latince bir kelime olarak ortaya çıkan mizahın ilk anlamı likit, sıvıdır. Gözde bulunan şeffaf sıvı benzeri olan bu anlam fizyolojide hala anlamını korur. “Tıbbın babası” olarak bilinen Hipokrat (M.Ö 4. yy), sağlıklı bir insanın vücudun dört sıvısı yani “*mizahları*”nın dengede olmasına bağlamıştır. Bu dört sıvı: kan, balgam, kara safra ve sarı safradır. M.S 2. Yüzyılda Yunanlı hekim Galen ise bu dört sıvının psikolojik niteliklere sahip olduğunu öne sürmüştür. Bu görüşünü tamamlayan düşüncesi ise bu sıvılardan birinin dengeyi bozması, yani fazla olması durumunda belirli bir mizaç ortaya çıkardığıdır. Kandaki artış bireylerde iyimser ve neşeli bir mizaç yaratırken, siyah safra artışında bireyler melankolik ve depresif bir kişiliğe bürünmektedir. Subjektif bakış açılarına göre karakterler kalıcı olmasına rağmen sıvılardaki dengesizlik bireylerde geçici olarak dalgalı ruh haline sebep olmuştur. Bu subjektif görüş günümüzde de mevcuttur. Kişiler için “*iyi mizahlı*” veya “*kötü mizah içerisinde*” düşüncelerinde bulunuruz. Tüm bunlardan yola çıkarak, mizah kavramı için ilk olarak somut bir maddeye atıfta bulunulurken zamanla buna geçici ve kalıcı ruh halleri, bir başka deyişle psikoloji eklenmiştir. Mizah kelimesinin anlamı 16. yüzyıla kadar komiklik ve eğlence ile ön plana çıkmamıştır. 16. yüzyıla gelindiğinde kişilik özelliği olarak mizaç sosyal ortamlarda aykırı davranışlarda bulunan kişiler için kullanılmaya başlanmıştır. Bu da mizahın o dönemki anlamının “*tuhaf bir kişi, eksantrik*” olarak kullanıldığını gösterir ¹⁴¹. Bu kullanım bireylerin mizahı neşe, kahkaha anlamlarında kullanması için bir adım olmuştur ¹¹⁴.

19. Yüzyılda “*mizahçılar*” ortaya çıkmıştır. Mizahçıların görevi diğer insanları eğlendirmektir. Mizahçılar yetenekli, üstün özelliklere sahip güldürü uzmanları olarak görülmüştür. Mizah zamanla başkalarını güldürme, eğlendirme yetisi olarak kullanılmaya başlamıştır. “*Mizahçı*” kelimesi yani diğer insanları eğlendirmek için mizahı kullanarak yarattığı ürün ise modern anlamdaki halini 19. Yüzyılın sonlarına kadar almamıştır. Birçok bilim insanı Mark Twain’i modern anlamdaki mizahçı olarak görür. Zamanla İngilterede mizah kelimesinin anlamı değişirken “*kahkaha*” ve “*gülünç*” kavramlarının anlamları da değişikliğe uğramıştır. Mizah ve kahkahaya yönelik anlamlardaki değişikliklerin yanında “*mizah anlayışı*” da son iki yüzyıl içerisinde değişikliğe uğramıştır. İngiliz filozoflar 18. ve 19. yüzyılların başlarında bazı şeylerin kalitesini belirlemek ya da eleştirmek için hassasiyet göstererek estetik ve ahlaki bakış açısı oluşturup “*duyular*” kavramını geliştirdiler. Geliştirdikleri bu kavramla ahlaki duygulardan, sağduyudan söz ettiler. Komik şeylere duyarlılığı tanımlamayı "Gülünç

duygu" ile yaptılar. Ancak 19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde “*gülünç duygu*” ifadesi yerini “*mizah anlayışı*”na bıraktı. Mizah duygusu tanımlayıcı bir terim olarak başlamasına karşın zekanın aksine olumlu çağrışımların etkisiyle “*erdem*” duygusu haline geldi. Mizah bugünkü anlamına 1870' lere gelindiğinde ulaşmıştır. Bu da bir kardinalin etkisiyle olmuştur. Bir kişiye mizah anlayışına sahip olduğunu söylemek, karakteriyle ilgili olumlu şeylerden bahsetmek demektir. Zaman içerisinde mizah anlayışı bir kişinin sahip olabileceği en önemli özelliklerden biri haline almıştır. Bir kimseye mizah anlayışının olmadığını iddia etmek hakkında söylenen en ağır ithamlardan biri olarak görülüyordu. Bu nedenle hiç kimse mizah anlayışı olmadığını kabul etmek istemedi. 20. yüzyıla gelindiğinde mizah anlayışı herkesin ilgisini çeken bir hale geldi; fakat tanımında giderek belirsizliğe yol açtı. Başkalarını güldürme yetisi, eğlence ve gülmekten haz almak anlamlarını korurken, daha genel istekler uyandıran anlam kümesine geçiş yaptı. Mizah duygusuna sahip olmanın anlamı, mizah duygusuna sahip olmamak kavramının anlamıyla açıklandı. Bir kimsenin mizah anlayışına sahip olmadığını belirtmek, aslında o kişinin çok fazla fanatik, egoist olduğu anlamına geliyordu. Mizah duygusundan yoksun olmak başta şizofreni gibi akıl sağlığında problemin bulunması anlamlarında kullanılıyordu ¹⁴¹.

19. yüzyılda mizah iş hayatında en ufak bir görev alabilmek adına zorunluluk kabul edilirken, 20. Yüzyıla gelindiğinde bu durum bir başkan, bir siyasetçi olmak isteyenlerde gereken bir özellik olmuştur. Liberaller için de muhafazakârlar için de birbirlerini aşağılamanın yolu mizah anlayışına sahip olmadıklarını iddia etmektir. Mizah kavramının cinsiyet rolü de mevcuttur. Bu kavramın aslında erkeksi bir özellik olduğu da söylenenler arasındadır. Kısa bir süre öncesine kadar kadınların mizah anlayışına sahip olmadıkları varsayılıyordu ¹⁴¹.

20. yüzyıl sonlarına gelindiğinde mizah ve gülme kavramları yardımseverliği değil, mizahın bilişsel ve fiziksel sağlık için önemli olmasını da çağrıştırıyordu. Günümüzde ise mizah kavramı insanların yaptıklarının gülünç olarak algılanarak kahkaha uyandıran genellikle olumlu ve sosyal çağrışım terimidir. Mizahın bu geniş tanımı oldukça yenidir. Mizah kelimesinin farklı bir anlamda başlayan yıllar içerisinde değişim gösteren serüveni kompleks bir yapıda olmasına neden olmuştur ⁸⁷.

Mizah günlük rutinin pek çok bölümünde yer alan karmaşık yapıda bir olgudur. Mizah sosyal, duyuşsal, bilişsel, duyguların ve iç dünyanın ön plana çıkarıldığı bileşenlerin toplamı olan zihinsel oyundur. Mizah; kalıp şakalar, spontane konuşmalardaki ironiler, kelime cambazlığı, fıkralar, kasıtlı olarak yapılmayan kurnazca konuşma ve eylemleri

içine alır. Bunlara ek olarak olumlu duyguların zihinsel ve sosyal yararları da dahil edilerek çok fazla psikolojik oluşumlara etki sağlar. Bu oluşumlara örnek vermek gerekirse, toplum yanlısı bir tutum izlerken aynı zamanda saldırgan olan kişilerarası iletişimde gerilimi ortadan kaldırma ve başa çıkma mekanizmasını kullanma yöntemi vardır. Bireyler diğerlerini eğlendiren ve güldüren bir mizah üretebilir, aynı zamanda onların yarattığı mizaha yanıt verebilirler. Kişilik özelliği olarak sergilenen mizah anlayışı, mizahı oluşturan bileşenlerden, biçimlerinden ve işlevlerinden herhangi birini yansıtır olabilir ⁸⁷.

Bir kimseye mizah anlayışına sahip denildiğinde pek çok farklı şeyi söylemek istemiş olabiliriz. Psikolog Hans Eysenck, bu konuda üç farklı olası anlamdan bahsetmiştir. İlk anlam olarak nitel anlamdan söz etmiştir. Bu da bir kişiye mizah anlayışı olduğunu ifade etmek aslında bizim yaptığımız şeylere güldüğü anlamındaki kullanımımızdır. İkinci anlam olarak nicel anlamdan bahsetmiştir. Nicel anlam olarak söylemek istediği şey, kişinin olaylar karşısında çok fazla güldüğü, kolayca neşelendiğidir. Son olarak üçüncü anlamda bahsettiği üretken anlamdır. Bu da kişinin komik olaylar anlatan ve diğer insanları eğlendiren yönüdür. Eysenck, bu üç farklı olası anlamın birbiriyle güçlü bir ilişkisi olmadığını da ileri sürmüştür ⁵⁵. Franz-Josef Hehl ve Willibald Ruch (1985), Eysenck'in listesini güncelleyerek mizahın anlamındaki şahsi farklılıkların şöyle çeşitleri olabileceğini savunmuştur:

1. Diğer uyarıcı etkenleri ve şakaları anlama yetisi,
2. Bireylerin niceliksel ve niteliksel açısından şakaları ifade etme şekilleri,
3. Eğlenceli yorumlar yapma ve yorumları algılama yetenekleri,
4. Bazı şakaları, çizgi filmleri, komik nesnelere canlandırmaları,
5. Televizyondaki komik programlar ve komedi filmleri gibi kişileri eğlendiren kaynakları sık sık araştırma düzeyleri,
6. Günlük rutinlerindeki şakalar ve gülünç durumlarla ilgili anıları,
7. Günlük hayatta yaşananlarda mizahı başa çıkma olarak tercih etmeleri ⁶⁰.

Yeni tanıştığımız insanlarla ilgili ilk izlenimlerimizi oluşturan, o kişilerin mizahı kullanma biçimleridir. Bu da mizahın kişilerarası ilişkilerde ne kadar önemli bir sosyal beceri olduğunu gösterir. Mizah duygusu, insanlar için çoğunlukla olumlu bir özellik

olmasına rağmen kişilerin izlenimlerimizi etkileme şekilleri kısmen de olsa o kişiyle ilgili önceden kurduğumuz iletişim sonrası oluşan beklentilerimizden ötürü olabilir ⁸⁷.

Mizah anlayışı güçlü olan kişiler de dışa dönük olma, zeki, hoşgörülü, arkadaş canlısı, duygusal, enteresan, hayalperest, kararlılık gibi kişilik özellikleri görülür. Bu da arkadaş ve eş seçimlerinde başkalarının mizah anlayışını rehber edinip kullanmaya neden olur ³³.

İlişkilerdeki şakalar, kültürel olarak farklılık göstermesine karşın, tamamında sosyal ilişkileri geliştirmek, uyumsuzluğu engellemek gibi önemli işlevlere sahiptir. Farklı kültürlerde yapılan çeşitli çalışmalar, benzer türden şakalar içeren ilişkilerin sanayileşen toplumlarda yaygın olduğunu, ayrıca iş ve arkadaşlık ortamlarında grupların kimliğini oluşturmak, yabancıları küçük düşürmek adına yapılan şakaların oldukça fazla olduğu görülmektedir ¹⁰.

Mizah eğlence biçimiyle ilişkilendirilerek kişilerde çok fazla aranan bir özellik olmuştur. Bununla birlikte yıllar geçtikçe mizahın özelliği bu anlamını korurken aynı zamanda genişlemiştir. Bu da mizahı bireylerde aranan bir özellik haline getirmiştir ⁸⁷.

Mizahla sosyal bir oyun olarak meşgul olduğunda, katılımcılar geçici olarak da olsa ciddi ifadelerden vazgeçerler. Birbirlerini aktif tutarak kelimelerin yan ve mecaz anlam gibi farklı anlamlarını kullanarak neşeli bir ortam yaratırlar. Bunun yanında uyumsuz olayları ve tecrübeleri fıkralar, eğlendirici anekdotlarla ilişkilendirir, jest ve mimikler, abartı unsurunu da kullanarak mizah seviyesini daha üst seviyeye çıkarırlar. Bireyler böyle bir ortamda yüksek seviyede neşe yaşarlar, bu da kahkahanın dozunu ayarlayamama, gürültü gibi sonuçlar doğurabilir. Mizah bu yönüyle kişilerde zevk uyandırdığı gibi kişilerarası etkileşimiyle kişisel gelişimde de olumlu etki yaratır ⁸⁷.

Kişilerin çalışma ortamlarında belirli bir amaç için yaptıkları işlerde grupların etkileşim kurmalarının iki önemli işlevi bulunur: (1) Grubun hedeflerine ulaşması ve (2) İlişkileri sorunsuz yürütmek ¹¹³. Mizah, görevde başarılı olmak için bireyde baskı yarattığı hissi oluşturmaya başladığında, stres giderici rol oynar ve grup üyelerinin ilişkilerinde sorun oluşmasına engel olur ⁸⁷.

Mizah duygusuna sahip kişilerle birlikte atılan kahkaha karşılıklı çekimi güçlendirmek, olumlu tutumlar geliştirmek, güven duygusu oluşturarak yakın ilişkiler kurmaya teşvik eder ¹¹⁸.

Genellemek gerekirse insanlar mizah duygusu sergileyen kişilere ilgi duyar. İlk karşılaşmamızda iletişimimizde esprî unsuru bulunan kişilere yönelim sağlıyor olsak da esprîlerimize gülerken tepkide bulunan kişileri çekici bulabiliriz. Çünkü bu aynı mizahi anlayışta ortaklık kurduğumuzu gösterir ⁸⁷.

Yapılan araştırmaların çoğu evliliğinde mutlu olan kişilerin, evliliğinde mutsuz olanlara göre daha fazla mizah ve kahkaha ögesine yer verdiğini, tartışmaların şiddetli olmadığını gösterir ³⁴. Bu nedenle problemleri tartışırken mizaha yer verilmesi evlilikte uyumun göstergesidir ⁸⁷.

Deborah Tannen'e göre erkekler ve kadınların konuşmalarındaki hedefleri farklıdır. Erkeklerin dostça yaptığı sohbetlerde amaçları kendilerini pozitif olarak ifade etmek iken, kadınların öncelikli amacı samimiyettir. Hedeflerin farklı olması erkeklerin ve kadınların mizahı kullanma şekillerine de yansımıştır. Erkekler konuşmalarında mizahı karşı tarafta olumlu etki yaratmak, espritüel imaj vermek, başkalarını etkilemek için kullanırken, kadınlar ise grup içerisinde dayanışmayı güçlendirmek ve yakınlığı geliştirmek, kendini küçümseme, kendini ifşa etmek gibi nedenlerden ötürü kullanır ¹²⁷.

Duygusal ilişkilerde yapılan araştırmalara göre, partnerde mizah duygusunun varlığına çok önem verilmesine karşın, zaman içerisinde ilişkideki istikrarı ve tatmini her zaman arttırmadığı görülmüştür ⁸⁷.

Bireylerin sağlığı için mizahın ve gülmenin önemi yapılan psikonöroimmünoloji araştırmalarıyla desteklenmiştir. Bu araştırmalar psikolog, hemşire, doktor gibi sağlık çalışanları arasında "*mizah ve sağlık hareketinin*" büyümesine neden oldu. Kanser, kronik hastalıklar gibi rahatsızlıklardan şikayetçi olan bireylerde hastanelere komedi odaları kurmak, palyaço getirmek iyileştirmeyi hızlandırmada etkili oldu. Böylece mizah kavramı uyumsuzluk, gülme, eğlence kavramlarını içermekle kalmayıp sağlığı geliştirici, faydalı anlamlarını da kapsar hale gelmiştir ⁸².

Mizah kavramıyla ilişkilendirilen anlamlardan biri de bireylerin kendisini çok fazla ciddiye almama ve zayıflıklarına gülme yönüdür. Sonuç olarak mizah tek bir yöne sahip değildir. Mizahın farklı bileşenleri, biçimleri ve işlevleri vardır. Bunlardan bazıları birbirleriyle yakın ilişkili bazıları ise birbirlerinden son derece farklı olabilir ⁸⁶.

3.3.3. Mizah ve gelişim

Her çocuk aynı oranda mizah duygusu geliştirmez. Mizah karşılaşma zamanına bağlı olarak çocuklarda bireysel farklılıklara sebep olur. Bireysel farklılıklar ise erken çocukluk döneminde ortaya çıkmaya başlar ⁸⁷.

Bebeklerin ebeveynleriyle mizahi etkileşimleri, ilerleyen yıllarda kişilik oluşumlarında sosyal ve duygusal olarak etkili olur. Bu da romantik ilişkilerinde etkili olabilir ¹. Bebeklik döneminin yeni yürümeye başlanan evresinde bebeklerin ayrılık kaygısından ötürü özerklik kazanmak amacıyla mizah kullanımını sergilediği söylenebilir. Çocukluk dönemine bakıldığında sosyalleşme, akranlarla gruplaşma, bu grup ilişkilerini sürdürme, kuralları uygulama, grup içerisindeki sosyal statü kaygısı için önemli olabilir. Tüm bu işlevler mizahın diğer dönemlerde ve diğer alanlarda olduğu gibi ergenlik döneminde de kullanımının ne kadar önemli olduğunu gösterir. Yapılan araştırmaların çoğu, çocukların kullandığı kahkaha miktarının sosyalleşmesi hakkında bilgi verdiğini göstermiştir. Bu sonuçlara bakıldığında, mizahı kişilerin algılaması ve eğlenmesi, başka kişilerin varlığı hatta onlarla mizah deneyimini paylaşmasıyla ilgilidir ⁸⁷.

Ergenlik öncesindeki çocuklar mizahı komik eylemler ve şaka yoluyla anlatmada kullanırken ergenler ise daha çok sözel iletişimlerinde esprili ifadeler yoluyla kullanmıştır. Çocuklar ergenlik dönemine girdiğinde karşı cinse karşı daha fazla ilgi göstermeye başlar. Bu da mizah duygusunun her iki cinste de popülerliğin önemli bir bileşeni olduğunu gösterir ⁸⁷.

3.3.4 Mizah ve oyun

Mizahın tanımlanma ve ölçülme şekline bağlı olarak mizah ile bazı kişilik özellikleri, davranışlar ve yeterlilikler arasında farklı ilişkiler bulunabilir ⁸⁷.

Mizahın insanlarda ilk hangi dönemde ortaya çıktığı sorusu mizahın nasıl tanımlandığı ile ilgili olduğu için çözülmesi zor olabilir. Bu konuda söylenebilecek en fazla şey mizahın oyundan kaynaklı olduğu ve çocuk zihinsel gelişme gösterdikçe oyun biçimlerinin de farklılaştığıdır ²⁷.

Oyun bir etkinlik türünün özelliği olmaktan ziyade zihin durumu olarak görülmüştür. Bu nedenle de birey ciddi olmayan, hedef odaklı olmaktan çok faaliyet odaklı bir zihin yapısına sahip olduğu süre boyunca hemen hemen her faaliyete eğlenceli içeren bakış açısıyla girebilir ¹¹.

Mizah ve oyun birbiriyle yakın bir ilişkiye sahiptir. Mizah üzerine çalışan psikologlar çocukların oyunlarda gülme ve mizah yapma duygusunu kullandığını çocukların çoğunun mizahı zihinsel oyunun bir parçası olarak gördüğünü belirtmişlerdir⁸⁹. Araştırmacıların çoğu biyolojik olarak bir amaç olmadan kendi iyiliği amacıyla yapılan keyif veren bir etkinlik olduğu konusunda hemfikirdir³⁰. Mizah ile oyun arasında oldukça fazla benzerlik bulunur²⁷. Gülme ve oyun oynama bebeklerde 4 ile 6 ay arasında yani ortalama aynı dönemlerde ortaya çıkar. Her ikisi de benzer sosyal bağlamlar içerir. Mizah da oyun da eğlenceli ve motivasyon sağlayan özelliklere sahiptir. Her ikisi de adeta bir davranış bir tutum içeriklidir. Açık ve ciddi bir amaç olmaksızın kendi iyilikleri göz önüne alınarak eğlenirler. Mizah da oyun da güvenilir insanlarla ve güvenilir ortamlarda gerçekleştirilir. Her ikisi de yeni edinilen beceri ve kavramların kullanımını arttırarak pekiştirilmesini sağlamak ve ustaca kullanmaya doğru ilerlemeyi içeriyor gibi görünmektedir. Çocuklar onlara bakan, onları büyüten kişiler tarafından benzer şekilde oyun ve mizah yoluyla sosyalleştirilir. Aileler bebeklerini oyun oynamaya başlatıp “*Oyun budur*” Sözel ifadelerini kullanıp oyunu kavramsal ve davranışsal olarak öğrettikleri gibi “Bu komik” gibi sözlü ve davranışsal ifadeleri kullanarak mizahı tanıtarak öğretmiş olurlar. Araştırmalar mizah ve oyun arasındaki ilişkiye göre yüksek bir mizah anlayışına sahip çocukların daha fazla oyun oynama eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu da mizah oyunbaz bir tavırla birleştiğinde her şeyin daha tuhaf, abartılı, tutarsız ve uyumsuz bir hale gelmesine neden olmaktadır⁸⁷.

Mizah ve kahkaha aslında sosyal fenomenlerdir. Bebekler onlara bakan kişilerle etkileşim halinde olur ve gülmeye başlar. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda kahkaha, akranlarıyla ve yetişkinlerle birlikteyken meydana gelir. İnsanlarla etkileşimde mizah ağırlıklı olarak çocuklar ilkökul ve lise yıllarındayken belirgindir. Mizah bir oyun biçimidir; fakat bu yönüyle kalmaz aynı zamanda kişilerarası iletişimde oldukça etkili olur, pek çok sosyal işleve de hizmet eder³⁶.

3.3.5. Mizah ve eğitim

Eğitim geleneksel ve modern olarak iki yöntemde kullanılır. Geleneksel eğitim ciddi bir uğraş olarak görülürken, son yıllardaki pedagojik eğilimler katı kuralların olmadığı öğrenme ortamlarının teşvik edilmesine ve “*öğrenmeyi eğlenceli hale getirme*” vurgusuna doğru kaymıştır. Mevcut eğitim felsefesi, öğrencilerin tehdit ve endişe altındayken öğrenmesinin, eğlenerek ve çok mutlu olarak öğrenmelerine göre bilgileri

daha az depo ettiklerini savunmaktadır. Çocuklar, eğlenerek ve mutlu olduklarında daha fazla motivasyon sağlarlar ¹⁰³.

Öğretim tekniği olarak mizahı kullanan bir öğretmenin sınıfında harcanan enerji artacaktır. Öğrencilerini bilgiyi hazır olarak alan konumunda görmek yerine, onlara oyunla, merak duygusunu harekete geçirerek eğitim veren öğretmenler öğrencilerde nükteli sözler kullanma, sık sık soru sorma, düşüncelerle oynama gibi davranışların gelişim gösterdiğini görecektir. Böyle bir yöntem izleyen öğretmenler bilgiyi kuru bir şekilde sunmaz, ders sürelerini bir şeylerin öğretildiği zaman olarak görüp geçirmez ⁹⁶. Öğretmenler eğitimde mizahı bir dersi daha canlı, akılda kalıcı hale getirmek, öğrenme ortamını eğlenceli kılmak için kullanmaktadır. Mizah çeşitli iletişim işlevlerine hizmet eder: sosyal araştırma, statü ve hiyerarşiyi sürdürme, sosyal normlar... Öğretmenler diğer insanlarla olduğu gibi öğrencileriyle de mizahın iletişimdeki öneminden dolayı mizah kullanırlar ⁸⁷.

Mizahın öngörülen fizyolojik, zihinsel, duyuşsal, sosyal yararlarına dayanarak bazı eğitimciler eğitimin amaçları içerisinde öğrencilerde iyi bir mizah anlayışının gelişmesini sağlamak olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir ⁸⁸.

Sınıflarda mizah kullanmanın ortamdaki stresi, gerginliği, kaygıyı azaltmada etkili olduğu öne sürülmüştür. Mizah; öğrenci ve öğretmen arasındaki ilişkileri geliştirir, sınıf ortamındaki tehdit edici unsurları azaltır, öğrenmeye karşı olumlu yaklaşımlar yaratarak öğrenmeyi etkili hale getirir, eğitici mesajlara olan dikkati aktifleştirir, kavrama, zihinde depolama ve performansı artırır, ayrıca yaratıcılığa teşvik eder ¹⁵³.

Öğretmenlerin mizah kullanımı ve öğretimde mizahın kullanılmasını savunan bazı eğitimciler, mizahın sınıf içerisinde yalnızca olumlu ve keyifli bir atmosfer yarattığıyla kalmayıp, öğrencilerin bilgiyi daha iyi bir şekilde öğrenmelerine ve bilgiyi depolamalarına, bunun sonucu olarak da akademik düzeylerinde yükselmeye yol açtığını iddia etmişlerdir ¹⁰³.

Sınıf ortamında mizahın kullanılmasının öğrenciler arasında sosyalliği arttırmada etkilidir. Mizahın paylaşım yönü pek çok şeyden önce gelir. Paylaşıcılık ve güven duygusunun gelişiminde oldukça önemli bir etmendir. Paylaşıcılık, beraberlik, samimiyet, sadakat, arkadaşlık duygularının güçlenmesinde rol oynar. Bununla da kalmayıp kültürel farklılık olan yerlerde adeta bir köprüdür ¹³⁰.

Sınıf içerisinde mizahın değeri yakınlık duygusunu teşvik etmedeki rolü ile ilgili olabilir⁹. Eğitim uzmanları ve öğretmenler tarafından yazılan eğitim dergileri, makaleler, kitaplar mizahı farklı çeşitleriyle kullanmanın faydalı bir uğraş olduğundan bahsetmiştir¹²⁵. Bu düşünceden farklı olarak eğitimde, özellikle küçük çocuklarda, mizah kafa karışıklığına yol açar, yanlış anlaşılmanın önünü açar anlayışı da hakimdir³².

3.3.6. Mizah kuramları

Mizah, Klasik dönem filozofu olan Eflatun'dan başlayıp yüzyıllar boyunca felsefe, edebiyat, sosyoloji, antropoloji, psikoloji dallarının ilgisini çeken bir kavram olmuştur. Mizahın ana konusunun “*insan*” olduğu ve insanın bulunduğu her yerde mizahın yer aldığı söylenmektedir. İnsanlık tarihi incelendiğinde, mizahın bu tarih içerisinde nerede yer aldığı net bir şekilde belirlenmemektedir¹¹⁰.

İnsanı güldüren ana sebebin ne olduğu gülme üzerine düşünenleri oldukça sorgulatmıştır. “İnsan neden güler” sorusuna verilen cevaplar gülme kuramlarının oluşumunda etkili olmuştur¹³⁶.

Mizah anlayışıyla ilgili kuramcılarının farklı görüşleri mevcuttur. Mizah kuramları benzer özelliklerine göre sınıflandırılmış. Bazı kuramların sınıflandırılması şöyledir:

Mizah kuramları Mosak (1987)'a göre;

- “Kötüleme, aşağılama ile ilişkili,
- Uyuşmazlık ile ilişkili,
- Rahatlama ile ilişkili mizah kuramları⁹⁷.”

Mizah kuramları Özünü (1999)'ye göre;

- “Üstünlük kuramları,
- Uyuşmazlık kuramları,
- Psikanalitik kuramlar,
- Kavrama kuramları vb.¹¹⁰.”

Bu kuramlardan etkilenecek türeyen günümüzde yüzün üzerinde kuram bulunur. Kuramlardan en çok tercih edilenler:

3.3.6.1. Rahatlama kuramı (Relief Theories)

Kriz dönemlerinde mizah oldukça önem arz eder. Kriz durumlarında kişinin krize ne kadar gömüldüğü, kişilerin arasındaki yakınsal, duygulanımsal ya da zamansal uzaklıkla ilişkilidir. Kriz dışındakiler için “*İyi ki başıma gelmedi*” duygusunu yaratır ve kriz içindekilere daha iyi yardım edebilme olanağı sağlar. Kriz içindekiler için uygun bir zamanda yer alan mizah stresi düşürürken uygun zaman seçilmediğinde stresi arttıran bir unsur haline gelir. Tehlike ve bundan kurtulma gülmeye kaynaklık edecek olan süreci başlatabilir ¹²⁰.

Rahatlama kuramında mizahın işlevi kişilerin içlerinde biriken sinirsel enerjisinin boşaltılmasıdır. Stres nedeniyle depo edilmiş enerji kahkaha yöntemi ile atılır ve bireylerde rahatlama meydana gelir ⁷⁶.

Gülme, rahatlama ve enerjinin harcanması arasında bir ilişki söz konusudur. Herkes tehlike yaratan durumlarla karşı karşıya kalabilir. Örneğin yere düşüp ardından ayağa kalktığımız ve böylece güvenli hale tekrar geçtiğimiz zamanlarda başımıza gelen bu duruma gülmüşüzdür. Tehlikeli durumlardan kaynaklı kaslardaki gerilim ancak güvenli ortama geri döndüğünde düzelir. Pek çok kişi kahkahalarla gülme sonrası büyük enerji harcadığını hisseder. Bunun anlamı ise gülmenin sinirsel enerjideki boşalma olduğudur ⁹⁶.

3.3.6.2. Üstünlük kuramı (Superiority Theories)

Üstünlük kuramı oldukça eski ve yaygın bir kuramdır. Kuram gülmekle bir kişinin diğer insanlara karşı üstünlük kurması esasına dayanır. Platon’a kadar uzanan kuram için Platon “*Gülmenin kökeninde insani şeytanlık ve budalalık yatar*” düşüncesine sahiptir ⁹⁶.

Üstünlük kuramının temelleri diğer bireyler ve yaşanan hadiseler karşısında zafere ulaşma motivasyonundan kaynaklı “*gülme*” ile “*mizah*” kavramları meydana getirmektedir. Kendi kendimizi diğer insanlarla karşılaştırdığımızda kendimizin daha zeki, daha güçlü, daha talihli olmasını isteriz; çünkü bu bizi mutlu eder. Kuramın ilkesi başkalarının aptalca hareketleriyle eğlenmek, onlara kahkaha atmak, onlarla alay etmek, taklit etmek üzerine kuruludur ⁷⁰. İnsanlara karşı oluşturduğumuz üstünlük duygusu veya konumumuzun getirdiği üstünlükten ötürü diğerlerine güleriz ⁹⁶.

Düşen bir insana gülmek, insanın ondan üstün olduğuna bağlı olmasından kaynaklanır. Bu üstünlük ikirciklidir. İnsan güldüğünde hem insanoğlunun mutlak karşısındakinin

küçüklüğüne hem de diğer insanlar karşısındaki üstünlüğüne güler. İnsanın diğer insanlar karşısındaki üstünlüğü sadece gülünç olanın ise insanın doğa karşısındaki üstünlüğüdür²².

Bir kimsenin buzda muz kabuğu da olsa üzerine basıp düşmesi sonucu gülmek, aslında o kişiye karşı olan üstün hissetme duygusuyla ilgilidir. Bunun nedeni nesnelere bireylerin zaferi için kaynak oluşturabilmesidir¹²².

3.3.6.3. Uyuşmazlık kuramı (Incongruity Theories)

Gülme kuramları incelendiğinde en fazla kabul edilen kuram şüphesiz “*uyuşmazlık kuramı*”dır¹³⁶. Uyuşmazlık kuramına göre mizahla ilgili bir metin, dinleyici ya da okuyucunun henüz okuma aşamasındayken sonucunun nasıl olacağına dair merak uyandırır. Okuyucuda oluşan bu beklenti, olaylar beklentiden farklı olarak gelişim gösterdiğinde, bir çeşit şok durumu oluşturur. Beklenenin aksi yaşandığında ise o son kişinin gülmesine sebep olur¹¹⁰.

Üstünlük kuramı ve uyuşmazlık kuramı karşılaştırıldığında, üstünlük kuramı için en temel kural “*eğlence*” iken, uyuşmazlık kuramı için “*mantıksız, beklenmeyen, uygunsuz bir şeye karşı gösterilen tepki*”dir. İki kuramın ortak özelliği ise gülmeyi başlatan şeyin karşıtlık ya da ikilik durumundan doğmasıdır. Üstünlük kuramına göre ikiliğin gülen kişinin kendi değerlendirmesiyle başkasının değerlendirmesi arasında yer alması gerektiğine dair iddia da bulunur⁹⁶.

Tıpkı üstünlük teorisindeki gibi uyuşmazlık teorisinde de temel yatan nedenin zevk ve eğlence algısı olduğu düşünülür. Eğlence üstünlük kuramı için utkunun verdiği zevk iken, uyuşmazlık kuramında beklenilmedik bir şeye gösterilen zihinsel tepkidir⁹⁶.

Mizahın ana yapısında “*aykırılık*” söz konusudur. Birbirine aykırı olan olaylar bireylere gülünç gelmektedir¹¹². Uyumsuzluk kuramı özetlenecek olursa, mizah ve kâhkahanın uyumsuzluklarından ötürü biliste oluşan bir tepki, birbiriyle bağımlı olmayan fikir, durum, olay ya da özelliklerin bileşimi iddiasıdır¹⁴⁸.

3.3.6.4 Psikoanalitik kuram

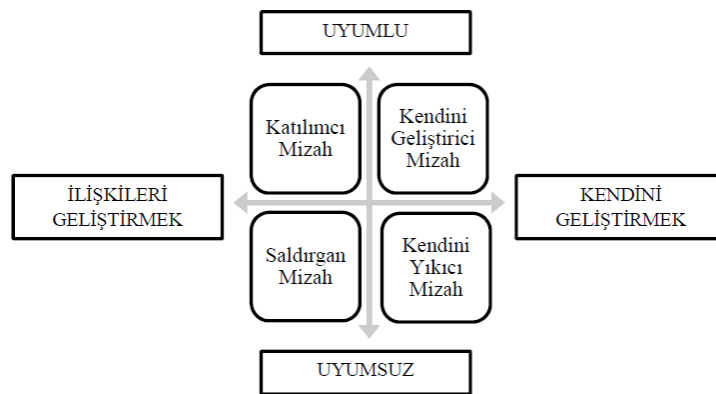
Geleneksel ve çağdaş kuramlara bakıldığında, kuramlar birbirlerini çürütmekten ziyade tamamlar niteliktedir. Bu kuramların gülmeyi farklı boyutlarıyla analiz etmesinden kaynaklanmaktadır. Kuramlar detaylıca incelendiğinde kuramcılarının sık sık ortak noktada buluştukları görülmektedir. Freud saldırganlık, Spencer ise uyumsuzluktan bahseder. Oysaki tüm kuramların temelinde zıtlık, aykırılık, ikililik mevcuttur. Örneğin üstünlük

kuramında saldırgan kişi ile alay edilen kişi arasındaki karşılaştırma sonucu ortaya çıkan tezatlık bireyleri güldürür ¹³⁶.

3.3.7. Mizah tarzları

Martin ve arkadaşları (2003), mizahın çok yönlü bir yapıya sahip olduğunu kabul ederek 2 x 2 olan kavramsallaştırılmış modeli tasarlanmışlardır. Kişilerarası ilişkilerde mizahın kullanımı ilk olarak uyumlu-uyumsuz olarak ikiye ayrılır ve bu çerçevede mizah tarzını dört farklı başlıkta toplanmışlardır. Bunlar; Katılımcı Mizah Tarzı, Kendini Geliştirici Mizah Tarzı, Saldırgan Mizah Tarzı, Kendini Yıkıcı Mizah Tarzı ¹⁴³.

Modelde oluşturulan mizah tarzları hakkında detaylı bilgi aşağıda yer almaktadır. Martin ve arkadaşlarının mizahın günlük hayattaki kullanımına dair modeli iki boyutlu bir modeldir (Şekil 1.). Bu modelde yer alan ayrımlardan uyumlu; bireyin mizahı kendini geliştirmek veya diğer insanlarla ilişkilerini geliştirmek amacıyla kullanmasıdır. Uyumlu kimseye zarar vermeyecek şekilde kullanılırken diğer ayırım uyumsuz, kendisinin ya da diğerlerinin aleyhinde kendisinin veya başkalarıyla ilişkisine zarar verecek biçimde kullanılması söz konusudur. Başka bir deyişle kişiler, mizahı kendisi ya da başkalarıyla ilişkilerinde kullanırken uyum içinde, yara vermeden kullanabileceği gibi hem kişinin kendisine hem de diğer kişilere yara verebilecek şekilde kullanımı söz konusu olabilir. Bu model dikkate alınarak katılımcı mizah tarzı (affiliative humor), kendini geliştirici mizah tarzı (self-enhancing humor), saldırgan mizah tarzı (aggressive humor) ve kendini yıkıcı mizah tarzı (self-defeating humor) olmak üzere mizahın günlük yaşamdaki kullanılışı esasında dört farklı tarzda günyüzüne çıkmaktadır ⁸⁶. Bu model doğrultusunda bireyler, hangi mizah şeklini kullanacaklarına aklı başında seçimde bulunarak kararlar verirler. Kullanmış oldukları mizah tarzı, insanların içlerinde bulunduğu durum doğrultusunda kendiliğinden şekil almaktadır ⁸⁷.

Şekil 1. Mizah Tarzları.

3.3.7.1. Katılımcı mizah tarzı

Katılımcı mizah tarzına sahip bireylerde komik olma eğimi söz konusudur. Kişilerarası ilişkileri kolaylaştırırken gerilimleri ortadan kaldırmayı amaçlar. Bu da başkalarını eğlendirerek, şakalar yaparak gerçekleştirilir ⁸⁰.

Aynı zamanda bireylerin kendileriyle de olumlu şekilde alay etme, kişisel durumları gereksiz yere büyütme gibi özellikleri mevcuttur. Ayrıca gerekir bireyler kendileriyle alay ederken ya da komik durumları anlatırken kendini kabul duygusunu korumayı sürdürürler ⁸⁶.

3.3.7.2. Kendini geliştirici mizah tarzı

Kendini geliştirici mizah olumlu bir mizah tarzıdır ve saldırganlık içeren tavırlarla ters bir ilişkiliye sahiptir ⁵⁰. Kendini geliştirici mizah tarzı hayatta karşılaşılan sıkıntılar, stres yaşanan durumlar söz konusuysen bile komik bir bakış açısına sahip olmayı içerir. Kendini geliştirici mizah tarzını benimseyen kişiler mizahı yalnızca kendi başlarına kullanmazlar. Aynı zamanda hayata karşı zorluklarla başa çıkmada da bir strateji olarak kullanırlar. Olumlu mizah tarzı depresyon, stres gibi olumsuz duygularla negatif; iyi olma hali, benliğe saygı gibi olumlu duygularla pozitif yönde bir ilişkiye sahiptir ⁶⁴.

3.3.7.3. Saldırgan mizah tarzı

Mizahın özelliklerinden birisi de dalga geçme tehdidi altındayken diğer insanların davranışlarını kendi çıkarlarına uygun olarak yönetebilme yeteneğidir ⁶⁶. Saldırgan mizah tarzı; aşağılama, yerme, dalga geçme, hor görme gibi anlamlarda kullanır ⁸⁶.

3.3.7.4. Kendini yıkıcı mizah tarzı

Sağlıksız mizah tarzı çeşitlerinden biri olan kendini yıkıcı mizah tarzına sahip olan bireyler kendilerinin ihtiyaçlarını önemsemeden, diğer bireylerle olan ilişkilerini geliştirmeyi hedefler. Kendini yıkıcı mizah tarzına sahip bireyler kendilerine güler, kendileriyle ilgili espriler yapar, kendilerini küçük düşürmekten çekinmez ve tüm bunlarla da çevresindekileri eğlendirdikleri gibi kendileri de eğlenirler. Bu mizah tarzında negatif duygularla baş edebilmek veya problemlerle başa çıkabilmek amacıyla mizahı inkar mekanizması olarak kullanmak tercih edilir ⁶⁹.

3.3.8. Mizah tarzlarının psikolojik yapılarla ilişkisi

Mizah tarzları bireylerdeki psikolojiyi etkiler. Örnek verilirse, katılımcı mizah tarzı yani yardımsever ve diğerlerine yönelik olan mizah tarzı, başkalarıyla olan etkileşimi

güçlendirmek için kalıplaşan şakalar, fıkralar söylemekle karakteriz edilir. Kendini geliştirici mizah tarzı, başka bir ifadeyle kendi kendine yönelen ve yardımsever mizah tarzı, mizahı kaygı, stres içeren durumlarda, mizahı kişisel başa çıkma stratejisi olarak kullanır⁸⁶.

Kendini yıkıcı mizah tarzı, kişinin kendindeki eksiklikleri sık sık hatırlatan başkalarını kendisiyle alay ettiren kişilerin kullandığı mizah ile karakterize edilir. Birey bu şekilde kendisini tanıtmayı amaçlasa da bu mizah tarzını kullanan kişilerle için olumsuz etkisi mevcuttur¹⁴³.

4. MATERYAL ve METOT

Bu bölümde evren ve örneklem, veri toplama araçları, araştırma modeli, verilerin toplanması ve verilerin analizleri hakkında bilgi verilmiştir.

4.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönemi Bolu merkez ilçede bulunan 4 lisede eğitim öğretim gören 876 öğrenci, örnekleme ise 704 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır.

4.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu ve Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ) kullanılmıştır.

4.2.1. Kişisel bilgi formu

Katılımcılar hakkındaki demografik verileri elde etmek için araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” (EK-1) kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formunda öğrencilerin cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, lisanslı sporcu olup olmamaları, anne-baba eğitim durumları ve okul türünü içeren soru bulunmaktadır.

4.2.2. Mizah tarzları ölçeği (MTÖ)

Araştırmada verilerin elde edilmesi için Martin ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen ve aynı yıl Yerlikaya (2003) tarafından Türkçeye uyarlanan, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan “Mizah Tarzları Ölçeği” kullanılmıştır ⁸⁶. Üniversite öğrencileri üzerinde geliştirilen mizah tarzları ölçeğinin lise öğrencileri üzerinde geçerlik güvenilirlik çalışması Yerlikaya (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir ¹⁴⁸. Ölçek 4 farklı alt boyuta

sahip olup alt başlıklarda kendi içerisinde uyumlu ve uyumsuz olmak üzere 2 başlık altında toplanmaktadır. Kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah uyumlu; saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah uyumsuz mizah tarzını içerir. Uyumsuz mizah tarzı puanlarının artması kötü yönde, uyumlu mizah tarzı puanlarının artması olumlu yönde etkiler. Mizah Tarzları Ölçeği 32 madde (11 madde olumsuz yönde, 21 madde olumlu yönde) ve alt boyutlardan her biri 8'er maddeden oluşmaktadır. Mizah Tarzları Ölçeği'nin alt boyutları sırasıyla; Katılımcı Mizah (1., 5., 9., 13., 17., 21., 25., 29. maddeler), Kendini Geliştirici Mizah (2., 6., 10., 14., 18., 22., 26., 30. maddeler), Saldırgan Mizah (3., 7., 11., 15., 19., 23., 27., 31. maddeler), Kendini Yıkıcı Mizah (4., 8., 12., 16., 20., 24., 28., 32. maddeler) şeklindedir. Ölçekte yer alan (1., 7., 9., 15., 16., 17., 22., 23., 25., 29., 31. maddeler) toplamda on bir madde ters yönde puanlanmaktadır. Ölçekte, 1= "kesinlikle katılmıyorum", 2= "katılmıyorum", 3= "biraz katılmıyorum", 4= "kararsızım", 5= "biraz katılıyorum", 6= "katılıyorum", 7= "tamamıyla katılıyorum" arasında değişen yedili likert tipine sahip derecelendirme kullanılmıştır. Her alt boyuttan alınabilecek toplam puan 8-56 aralığında olup yüksek puan ilgili mizah kullanımının yüksekliğini ifade etmektedir. Çalışma için Cronbach alfa içtutarlılık kat sayısı katılımcı mizahta .80, kendini geliştirici mizahta .81, saldırgan mizahta .77, kendini yıkıcı mizahta .80, olarak belirlenmiştir. Bizim yaptığımız çalışmada Cronbach alfa kat sayısı saldırgan mizahta .86, kendini yıkıcı mizahta .89, katılımcı mizahta .88 ve kendini geliştirici mizahta .80 olarak bulunmuştur.

4.3. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu araştırma nicel bir araştırmadır. Aynı zamanda mevcut durumu sorgulayan betimsel bir modeldir. Bu yöntem, özel bir konu veya bir durum üzerinde derinlemesine inceleme yapma ve yoğunlaşma imkânı vermektedir.

4.4. Verilerin Toplanması

Ölçekler, Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 13.03.2020 tarihli, 2020/43 sayılı kararıyla ve T.C Bolu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü 'nün 81860040-605.01-E.13976026 sayılı araştırma izniyle araştırmacı tarafından sınıflarda uygulanmıştır.

4.5. Verilerin Analizi

Araştırmada ölçek yoluyla toplanan verilerin analizi ve yorumu bilgisayar ortamında yapılmıştır. Bulunan verilere yapılacak istatistiksel analizlere karar vermek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır ($df=704$, $p=,004$). Verilerin dağılımını normallik göstermediğinden nonparametrik testler uygulanmıştır. İki değişkenin ortalaması arasındaki farkın anlamlılığı için Mann Whitney U testi, bağımsız değişkenlerin ikiden fazla olduğunda ise farkın anlamlılığını değerlendirmek için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Bağımsız değişkenlerin ikiden fazla olduğu ve anlamlı fark bulunduğunda da grupların karşılaştırılması için Mann Whitney U testi işleme konulmuştur. Yapılan analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak belirlenmiştir.

5. BULGULAR

Bu bölümde lise öğrencilerinin mizah tarzları ölçeğinden elde edilen bulgular cinsiyet, sınıf düzeyleri, lisanslı sporcu olup olmama, anne-baba eğitim durumları ve okul türlerine göre tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 5.1. Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	Z	U	p
Katılımcı Mizah	Kadın	366	363.28	132961.00	-1.465	57908.000	.143
	Erkek	338	340.83	115199.00			
	Total	704					
Kendini Geliştirici Mizah	Kadın	366	347.38	127140.00	-0.696	59979.000	.486
	Erkek	338	358.05	121020.00			
	Total	704					
Saldırgan Mizah	Kadın	366	310.23	113543.00	-5.742	46382.000	.000**
	Erkek	338	398.28	134617.00			
	Total	704					
Kendini Yıkıcı Mizah	Kadın	366	332.26	121605.50	-2.751	54444.500	.006*
	Erkek	338	374.42	126554.50			
	Total	704					

p<0.01* p<0.001**

Tablo 5.1’de cinsiyete göre katılımcı mizah tarzı (U=57908.000; p>0.05) ve kendini geliştirici mizah tarzı (U=59979.000; p>0.05) arasında istatistiksel bir farka rastlanılmadığı görülmektedir. Cinsiyete göre saldırgan mizah tarzı (U=46382.000; p<0.001) ve kendini yıkıcı mizah tarzı (U=54444.500; p<0.01) incelendiğinde alınan puanlar arasında istatistiksel bir fark olduğu görülmektedir.

Tablo 5.2. Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Olumlular Arasındaki Farklar
Katılımcı Mizah	9.Sınıf (1)	201	370.04				
	10.Sınıf (2)	187	365.97				
	11.Sınıf (3)	166	327.33	3	5.429	.143	
	12.Sınıf (4)	150	340.05				
	Toplam (5)	704					
Kendini Geliştirici Mizah	9.Sınıf (1)	201	360.18				
	10.Sınıf (2)	187	381.29				1-3 (p<0.05)
	11.Sınıf (3)	166	315.36	3	9.675	.022*	2-3 (p<0.01)
	12.Sınıf (4)	150	347.42				
	Toplam (5)	704					
Saldırgan Mizah	9.Sınıf (1)	201	355.36				
	10.Sınıf (2)	187	351.05				
	11.Sınıf (3)	166	352.52	3	0.065	.996	
	12.Sınıf (4)	150	350.45				
	Toplam (5)	704					
Kendini Yıkıcı Mizah	9.Sınıf (1)	201	346.52				
	10.Sınıf (2)	187	354.95				
	11.Sınıf (3)	166	340.18	3	2.066	.559	
	12.Sınıf (4)	150	371.08				
	Toplam (5)	704					

p<0.05*

Tablo 5.2'ye bakıldığında lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre katılımcı mizah tarzında ($X^2=5.429$; $sd=3$, $p>0.05$), saldırgan mizah tarzında ($X^2=0.065$; $sd=3$, $p>0.05$) ve kendini yıkıcı mizah tarzında ($X^2=2.066$; $sd=3$, $p>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır. Kendini geliştirici mizah tarzında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanılmıştır ($X^2=9.675$; $sd=3$, $p<0.05$). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda kendini geliştirici mizah tarzında 9.-11. sınıf arasında ($p<0.05$) 9. Sınıf lehine ve 10.-11. sınıf arasında ($p<0.01$) 10.sınıf lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 5.3. Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Lisanslı Sporcu Olup Olmama Durumlarına Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Sporcu Olup		Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	Z	U	p
	Olup	Olma					
Katılımcı Mizah	Lisanslı Sporcu	260	333.49	86708.00	-1.899	52778.000	.058
	Sporcu Değil	444	363.63	161452.00			
	Total	704					
Kendini Geliştirici Mizah	Lisanslı Sporcu	260	332.78	86522.00	-1.970	52592.000	.049*
	Sporcu Değil	444	364.05	161638.00			
	Total	704					
Saldırgan Mizah	Lisanslı Sporcu	260	369.02	95944.50	-1.650	53425.500	.099
	Sporcu Değil	444	342.83	152215.50			
	Total	704					
Kendini Yıkıcı Mizah	Lisanslı Sporcu	260	352.51	91652.00	-0.001	57718.000	.999
	Sporcu Değil	444	352.50	156508.00			
	Total	704					

p<0.05*

Tablo 5.3 incelendiğinde lise öğrencilerinin sporcu olup olmama durumuna göre bakıldığında katılımcı mizah tarzında (U=52778.000; p>0.05), saldırgan mizah tarzında (U=53425.500; p>0.05) ve kendini yıkıcı mizah tarzında (U=57718.000; p>0.05) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Lise öğrencilerinin sporcu olup olmama durumu incelendiğinde kendini geliştirici mizah tarzında sporcu olmayanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (U=52592.000; p<0.05).

Tablo 5.4. Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Olumlular Arasındaki Farklar
Katılımcı Mizah	İlkokul (1)	219	313.00	3	28.662	.000*	1-3 (p<0.05)
	Ortaokul (2)	186	340.88				1-4 (p<0.001)
	Lise (3)	180	357.99				2-4 (p<0.001)
	Üniversite ve Üstü(4)	119	435.07				3-4 (p<0.01)
	Toplam (5)	704					
Kendini Geliştirici Mizah	İlkokul (1)	219	346.17	3	4.644	.200	
	Ortaokul (2)	186	343.63				
	Lise (3)	180	345.21				
	Üniversite ve Üstü(4)	119	389.04				
	Toplam (5)	704					
Saldırgan Mizah	İlkokul (1)	219	348.09	3	1.716	.633	
	Ortaokul (2)	186	343.30				
	Lise (3)	180	353.74				
	Üniversite ve Üstü(4)	119	373.13				
	Toplam (5)	704					
Kendini Yıkıcı Mizah	İlkokul (1)	219	351.28	3	0.669	.881	
	Ortaokul (2)	186	361.77				
	Lise (3)	180	344.58				
	Üniversite ve Üstü(4)	119	352.23				
	Toplam (5)	704					

p<0.001*

Lise öğrencilerinin mizah tarzları puanlarının anne eğitim durumuna göre karşılaştırılması Tablo 5.4’te verilmiştir. Lise öğrencilerinin mizah tarzları puanlarının anne eğitim durumuna göre karşılaştırılması sonucunda kendini geliştirici mizah tarzında ($X^2=4.644$; $sd=3$, $p>0.05$), saldırgan mizah tarzında ($X^2=1.716$; $sd=3$, $p>0.05$) ve kendini yıkıcı mizah tarzında ($X^2=0.669$; $sd=3$, $p>0.05$) istatikselsel olarak anlamlı bir fark yoktur. “Katılımcı mizah tarzı” ($X^2=28.662$; $sd=3$, $p<0.001$) puanında istatikselsel anlamda anlamlı bir farka rastlanılmıştır. Hangi gruplar arasında istatikselsel farkın olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda; katılımcı mizah tarzında ise ilkokul-lise ($p<0.05$) arasında lise lehine, ilkokul-üniversite ve üstü ($p<0.001$) arasında

üniversite ve üstü lehine, ortaokul-üniversite ve üstü ($p<0.001$) arasında üniversite ve üstü lehine ve lise-üniversite ve üstü ($p<0.01$) arasında üniversite ve üstü lehine istatistiksel bir farka rastlanmıştır.

Tablo 5.5. Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Olumlular Arasındaki Farklar
Katılımcı Mizah	İlkokul (1)	112	295.03	3	16.103	.001*	1-3 (p<0.01) 1-4 (p<0.001) 2-4 (p<0.05)
	Ortaokul (2)	165	336.23				
	Lise (3)	257	364.50				
	Üniversite ve üstü (4)	170	388.01				
	Toplam (5)	704					
Kendini Geliştirici Mizah	İlkokul (1)	112	330.84	3	5.645	.130	
	Ortaokul (2)	165	330.11				
	Lise (3)	257	362.86				
	Üniversite ve üstü (4)	170	372.84				
	Toplam (5)	704					
Saldırgan Mizah	İlkokul (1)	112	322.97	3	5.260	.154	
	Ortaokul (2)	165	371.36				
	Lise (3)	257	343.25				
	Üniversite ve üstü (4)	170	367.64				
	Toplam (5)	704					
Kendini Yıkıcı Mizah	İlkokul (1)	112	315.88	3	4.676	.197	
	Ortaokul (2)	165	367.17				
	Lise (3)	257	357.53				
	Üniversite ve üstü (4)	170	354.79				
	Toplam (5)	704					

p<0.01*

Tablo 5.5'te lise öğrencilerinin mizah tarzları puanlarının baba eğitim durumuna göre karşılaştırılması incelendiğinde, kendini geliştirici mizah tarzı ($X^2=5.645$; $sd=3$, $p>0.05$), saldırgan mizah tarzı ($X^2=5.260$; $sd=3$, $p>0.05$) ve kendini yıkıcı mizah tarzı ($X^2=4.676$; $sd=3$, $p>0.05$) puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Alt boyutlardan “katılımcı mizah tarzında” ($X^2=16.103$; $sd=3$, $p<0.01$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Hangi gruplar arasında istatistiksel farkın olduğunu tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda; katılımcı mizah tarzında ilkokul-lise ($p<0.01$) arasında lise lehine, ilkokul-üniversite ve üstü ($p<0.001$) arasında üniversite

ve üstü lehine, ortaokul-üniversite ve üstü ($p<0.05$) eğitim durumları arasında üniversite ve üstü lehine istatistiksel farka rastlanmıştır.

Tablo 5.6. Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları Puanlarının Okul Türlerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Okul Türü	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Olumlular Arasındaki Farklar
Katılımcı Mizah	BAAL (1)	188	383.91	3	43.535	.000**	1-3 (p<0.001)
	Fen L. (2)	203	408.58				1-4 (p<0.001)
	Spor L. (3)	154	305.16				2-3 (p<0.001)
	BMTAL (4)	159	289.61				2-4 (p<0.001)
	Toplam (5)	704					
Kendini Geliştirici Mizah	BAAL (1)	188	353.02	3	10.121	.018*	2-3 (p<0.01)
	Fen L. (2)	203	387.52				2-4 (p<0.05)
	Spor L. (3)	154	326.28				
	BMTAL (4)	159	332.57				
	Toplam (5)	704					
Saldırgan Mizah	BAAL (1)	188	323.16	3	20.699	.000**	1-4 (p<0.01)
	Fen L. (2)	203	351.45				2-4 (p<0.001)
	Spor L. (3)	154	326.75				3-4 (p<0.001)
	BMTAL (4)	159	413.47				
	Toplam (5)	704					
Kendini Yıkıcı Mizah	BAAL (1)	188	366.50	3	8.813	.032*	1-2 (p<0.05)
	Fen L. (2)	203	321.79				2-4 (p<0.05)
	Spor L. (3)	154	341.36				
	BMTAL (4)	159	378.42				
	Toplam (5)	704					

p<0.05* , p<0.001**

Tablo 5.6’da lise öğrencilerinin mizah tarzları okul türlerine göre katılımcı mizah tarzında ($X^2=43.535$; $sd=3$, $p<0.001$), kendini geliştirici mizah tarzında ($X^2=10.121$; $sd=3$, $p<0.05$), saldırgan mizah tarzında ($X^2=20.699$; $sd=3$, $p<0.001$), ve kendini yıkıcı mizah tarzı puanlarında ($X^2=8.813$; $sd=3$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Hangi gruplar arasında istatistiksel bir farkın olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda; katılımcı mizah tarzı alt boyutuna bakıldığında BAAL-Spor L. ($p<0.001$) arasında BAAL lehine, BAAL-BMTAL ($p<0.001$) arasında BAAL lehine, Fen L.-Spor L. ($p<0.001$) arasında Fen L. lehine son olarak da Fen L.-BMTAL ($p<0.001$) arasında Fen L. lehine istatistiksel bir fark olduğu görülmektedir. Kendini geliştirici mizah tarzı alt boyutu incelendiğinde Fen L.-Spor L. ($p<0.01$) arasında Fen L. lehine ve Fen L.-BMTAL ($p<0.05$) arasında ise Fen L. lehine istatistiksel bir farka

rastlanılmıştır. Saldırgan mizah tarzı alt boyutuna bakıldığında BAAL-BMTAL ($p<0.01$) arasında BAAL lehine, Fen L.-BMTAL ($p<0.001$) arasında Fen L. lehine ve Spor L.-BMTAL ($p<0.001$) arasında Spor L. lehine istatiksels olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Son alt boyut olan kendini yıkıcı mizah tarzına bakıldığında BAAL-Fen L. ($p<0.05$) arasında Fen L. lehine ve Fen L.-BMTAL ($p<0.05$) arasında ise Fen L. lehine istatiksels olarak anlamda fark olduğu görülmektedir.

6.TARTIŞMA

Bu bölümde lise öğrencilerinin cinsiyetleri, sınıfların düzeyi, lisanslı sporcu olup olmadıkları, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu ve okul türleri değişkenlerine göre mizah tarzları tartışılacaktır.

Lise öğrencilerinin **Mizah Tarzları Ölçeği toplam puanları**, “cinsiyet” değişkenine göre karşılaştırıldığında **katılımcı mizah tarzı** alt boyutu, lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çetin (2017), adölesanların mizah tarzları ve kendi anlayış seviyeleri arasındaki bağlantıyı; Ay (2011), Orta öğretim öğrencilerinin mizah tarzlarını incelediği çalışmalarında, cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklığa rastlamamışlardır^{38, 17}. Literatürdeki ulaştığımız çalışmalar da bizi doğrular niteliktedir. Kadınlar ve erkekler katılımcı mizah tarzına başvurduklarında kendini kabul duygusunu korumayı sürdürerek ilişkilerini kolaylaştırdıklarının bilincinde oldukları söylenebilir.

Lise öğrencilerini cinsiyet değişkenine göre incelediğimizde, **kendini geliştirici mizah tarzı** alt boyutunda grupların birbiri aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Yüksel (2019), Spor yapan ve yapmayan öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmasında kendini geliştirici mizah tarzı alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını tespit etmiştir¹⁵². Bu araştırma çalışmamızı destekler niteliktedir. Çalışmamızın kendini geliştirici mizah tarzı alt boyutunda gruplar arasında anlamlı fark bulunmamasına karşın çalışmadan yüksek puanı erkekler alırken, düşük puanı ise kadınlar almıştır. Bireyler mizah tarzlarının her birine belli ölçülerde sahiptir. Ancak; mizah kullanımındaki bireysel farklılıklar, mizah tarzlarından hangisinin diğerlerine göre daha baskın olacağını etkiler¹⁴⁸. Bu verilerden yola çıkarak, cinsiyetin kendini geliştirici mizah tarzını olumlu etkilediği, araştırmada yer alan kişilerin farklı cinsiyetlerde olmalarına rağmen birbirlerine yakın katılımcı mizah tarzı anlayışına sahip olduğu söylenebilir. Kendini geliştirici mizah tarzındaki bu yakınlık mizahı kullanmadaki bireysel farklılıklardan meydana gelmiş olabilir.

Lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre **saldırgan mizah tarzı** alt boyutu karşılaştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel bakımdan anlamlı fark bulunmuştur. Bu oluşan farkın erkekler lehine olduğu görülmektedir. Soyaldın'ın (2007), lise öğrencilerinin öfkelerini ifade etme tarzları ile mizah tarzları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, erkeklerin kız öğrencilere nazaran daha çok saldırgan mizah tarzı alt boyutunu kullandığı sonucuna varmıştır¹¹⁹. Öner (2012) yetişkin insanların anksiyete bozukluğu hastalığına sahip olmaları ile kullanmış oldukları mizah tarzları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, saldırgan mizah tarzı alt boyutundaki elde edilen puanların cinsiyetlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklı olduğu görülmüştür. Saldırgan mizah tarzındaki bu farklılık erkeklerin kadınlara göre saldırgan mizah tarzını daha fazla kullandıkları görülmüştür¹⁰⁴. Suna (2018)'nın ergenlerde duygu düzenlemesi ve cinsiyete göre mizah tarzlarındaki farklılaşması çalışmasına bakıldığında, saldırgan mizahı erkeklerin kadınlara oranla daha fazla tercih ettiği sonucu görülmektedir¹²¹. Kadınlar ve erkekler bazı hormonların etkisi altındadır. Bu hormonlardan testosteron hormonu erkeklerde daha yüksek seviyede bulunur ve baskınlığı, saldırganlığı tetikleyen bir etkiye sahip olduğu için erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan bir tutumda olduğu söylenebilir¹⁴⁰.

Çalışmanın **kendini yıkıcı mizah tarzı** alt boyutuna bakıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir. Bu ortaya çıkan farklılığın erkekler lehine olduğu görülmektedir. Aktepe (2019) kendini yıkıcı mizah tarzı alt boyutunun erkek öğrencilerin lehine olduğu sonucuna varmıştır⁷. Akdur (2014) çalışmasında, uyumsuz mizah tarzı olan kendini yıkıcı mizah tarzından erkeklerin kadınlardan daha yüksek puanlar aldıkları sonucuna ulaşmıştır⁴. Erkekler toplumdaki ilişkilerini geliştirmek için kendisini küçümseyerek ve yerecek şakalar yaparak toplumda kendini kabul ettirme davranışını benimsediklerinden dolayı olduğu düşünülebilir.

Lise öğrencilerinin, **Mizah Tarzları Ölçeği toplam puanları "sınıf düzeyi"** değişkenine göre karşılaştırıldığında **katılımcı mizah tarzı** alt boyutu, lise öğrencileri sınıf düzeyi açısından değerlendirildiğinde, gruplar arasında istatistiksel olarak farklılık görülmemiştir. Fakat 9. sınıfların puan ortalamalarının, 10., 11., ve 12. Sınıf düzeylerinden yüksek olduğu görülmüştür. Aktepe (2019) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında sınıf düzeylerine göre katılımcı mizah alt boyutunda istatistiksel bir farka rastlamamıştır⁷. Didin (2016) Sanat eğitimi almış olan ve almamış olan adölesanlar ile yaptığı araştırmasında katılımcı mizah tarzı alt boyutunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir

farklılığa rastlanmamıştır ⁴⁴. Eğitim sistemimize göre liselerde öğrenciler sınavlara hazırlanmaktadır ve etkinliklere katılmayı tercih etmemektedirler. Bunda dolayı da katılımcı mizah tarzları arasında istatistiksel bir farka rastlanmamış olabilir.

Lise öğrencilerin, **kendini geliştirici mizah tarzı** puanları **sınıf düzeyine** değişkenine göre karşılaştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın 9.-11. Sınıflar arasında 9. Sınıflar lehine, 10.-11. Sınıflar arasındaki farklılığın ise 10. sınıflar lehine olduğu görülmektedir. Mizah gelişiminin çocuklukta başlayarak yetişkinliğe kadar yaşanmışlıklarla birlikte gelişim ve değişim gösterdiği düşünülmektedir. Yani çocukların ve yetişkinlerin kullandığı mizah tarzları arasında farklılık olduğu ve yetişkinlerin mizahlarını geliştirdiği söylenebilir. Fakat, araştırmamızda sınıf düzeyi arttıkça kendini geliştirici mizah tarzlarında bir azalmaya rastlanmıştır. Ünlü (2010) lise öğrencileriyle yaptığı araştırmada, lise son sınıftaki öğrencilerin sınavlara karşı stres düzeyindeki artışla birlikte ders çalışma temposuna bağlı olarak fiziksel aktivitelere katılımında azalma olduğu görülmüştür ¹³⁸. Bunun sebebi olarak da öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça üniversiteye hazırlık için kurslara gitmeleri ve ders çalışmalarından dolayı kendilerini bu konuda geliştirememeleri olabilir.

Çalışmanın sınıf düzeyi değişkeni açısından **saldırgan mizah tarzı** alt boyutu incelendiğinde, grupların birbiri ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı bulunmaktadır. Aydın (2016)'nın, erişkin bireylerde mizah değerlendirdiği araştırmasında, eğitimin kişilerin bilgi seviyelerini etkilediği gibi hayata bakış açılarında da doğrudan rol aldığını bu bağlamda ilkökul eğitim seviyesindeki bireylerde alt boyutlardan saldırgan mizah tarzının yüksek çıktığı görülmektedir ¹⁹. İlkokuldaki eğitim düzeyi ve donanım ile kişilerde bir mizah tarzı kimliği oluşur. Kişilerin saldırgan mizah tarzını tercih etmesi olumlu ilişkiler yerine sağlıksız, kendi gücünü kabul ettirmeye çalışan ilişkiler kurmasına yol açmaktadır. Bu da bireylerin çevrelerindeki kişilerin seçtikleri ve günlük rutinde en sık kullandıkları mizah tarzından meydana geliyor olabilir.

Son alt boyut olan **kendini yıkıcı mizah tarzı** sınıf düzeyi değişkenine göre bakıldığında, grupların birbiri ile arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Çetin (2017), ergenlerle yapmış olduğu çalışmasında kendini yıkıcı mizah tarzı alt boyutunun sınıf düzeyi açısından ilişkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır ³⁸. Akyol (2011), ergenlerle yaptığı çalışmasında sınıf değişkenine göre kendini yıkıcı mizah tarzında herhangi bir farklılığa rastlamamıştır ⁸. Bu araştırmalar çalışmamızı destekler niteliktedir. Lise öğrencileri kendini yıkıcı mizah tarzı gibi olumsuz bir mizah tarzı tercih ederse

akranları arasında ve çevresinden kabul görmenin zorlaşacağını düşünebilirler. Bu da yalnızlaşmalarına sebep olabilir. Akran ilişkilerinin güçlü olması, ergenler için önemli olduğundan, olumsuz mizah tarzı olan kendini yıkıcı mizah tarzı ergenler arasında kullanılmadığı düşünülebilir. Bu da sınıflar arasında yıkıcı mizah tarzında fark yaratmamış olabilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine ait bulgulara göre lise öğrencilerinin **katılımcı mizah tarzı** alt boyutu, “**lisanslı sporcu olup olmamalarına**” göre karşılaştırılmıştır. Çalışmanın lise öğrencilerinin lisanslı sporcu olanlar ve lisanslı sporcu olmayanlar değişkenine göre bakıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Dereceli (2020)’nin öğrencilerin mizah tarzı düzeylerini incelediği çalışmasında, milli sporcu olup olmadıklarına göre katılımcı mizah tarzında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmıştır ⁴². Bizim yaptığımız çalışmada ergenlerin sporcu olup olmamalarına bakıldı ve aralarında katılımcı mizah konusunda fark olmadığı görüldü. Bunun sebebi, ergenlerin mizaha her durumda katılmak istemeleri ve kendilerini grup içerisinde ispatlamak istemeleri olabilir. Çoknaz (2020, s.95) da bu dönemdeki genç akran grubu içinde daha mutlu olmakta ve onlarla birlikte hareket etmekte olduğunu, grup arkadaşlarıyla birlikte kendisine öz giyim, konuşma, tutum ve davranışlar göstererek kimlik kazanmaya çalıştığını, bunun da kendilerini topluma kabul ettirmenin bir yolu olarak gösterdiğini ifade etmektedir ⁴⁰.

Kendini geliştirici mizah tarzı alt boyutunda ise lisanslı sporcu olup olmamaları durumuna göre karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu fark lisanslı sporcu olmayanların lisanslı sporcu olanlara göre kendini geliştirici mizah tarzını daha fazla kullandığı yönündedir. Çalışmamız dışında Akandere ve arkadaşları (2015) spor yapan ve yapmayan öğrencilerin saldırgan ve kendini geliştirici mizah alt boyutlarını inceledikleri çalışmasında spor yapan öğrencilerin kendini geliştirici mizah tarzları arasında istatistiksel bir farka rastlamamışlardır ². Akandere ve arkadaşlarının çalışması bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Bu sonuçlar incelendiğinde milli sporcu olmak, milli sporcu olmamak veya sporcu olmamak ergenlerde kendini geliştirici mizah tarzında bir farklılığa yol açmamıştır. Bunun nedeni ergenlerin gelişim içerisinde olmaları ve kendilerini her konuda geliştirmek istemeleri olabilir.

Lise öğrencilerinin lisanslı sporcu olup olmama değişkenine göre **saldırgan mizah tarzı** alt boyutu karşılaştırıldığında, grupların birbiri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir

farka rastlanmamıştır. Dereceli (2020), çalışmasında saldırgan mizah tarzı alt boyutunda istatistiksel olarak fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır⁴². Bu araştırma çalışmamızı destekler niteliktedir. Çocuklar yaşadığı kültür ve çevrenin değişim ve gelişimi altında kalabilirler. Çocukların öğrendikleri kelimeler, davranışlar, tutumlar, beceriler sosyal çevrelerinin etkisi ile gerçekleşebilir. Bunun öğrencilerin yaşadıkları aynı çevreden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Lise öğrencilerini lisanslı sporcu olup olmama değişkenine göre incelediğimizde, **kendini yıkıcı mizah tarzı** alt boyutunda gruplar arasında istatistiksel açıdan fark bulunmamıştır. Bebek ve arkadaşları (2018) Goalball sporcularının mizah tarzlarını incelediği araştırmasında, goalball sporuyla ilgilenenlerin spor yapma süreleri bakımından kendini yıkıcı mizah tarzı alt boyutunda anlamlı bir farklılığa ulaşamadığı görülmektedir²³. Olumsuz bir mizah tarzı olan kendini yıkıcı mizah tarzı kişinin negatif duygularına karşı kendisiyle alay ederek yaşamasıdır. Ergenler ve sporcular benlikleriyle ve sporlarıyla kendilerini en iyi olamaya zorluyor olabilir. Bu da çalışmamızda fark çıkmamasına sebep olmuş olabilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemine ait bulgulara göre lise öğrencilerin **Mizah Tarzları Ölçeği katılımcı mizah tarzı** alt boyutu “**anne eğitim durumuna**” göre karşılaştırılmıştır. Lise öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanıldığı görülmektedir. Bu fark İlkokul-Lise arasında lise lehine, İlkokul-Üniversite ve üstü arasında Üniversite ve üstü lehine, Ortaokul- Üniversite ve üstü arasında üniversite ve üstü lehine son olarak lise- üniversite ve üstü arasında üniversite ve üstü lehine istatistiksel olarak bulunmuştur. Avşar (2008), mizah tarzlarına göre anne eğitim düzeylerini incelediği çalışmasında istatistiksel farka rastlamıştır. Farklılıkların diplomasız anneler ile ilkokul mezun anneler arasında ilkokul mezunu anneler lehine, diplomasız anneler ile lise mezunu anneler arasında lise mezunu anneler lehine, diplomasız anneler ile üniversite ve üstü anneler arasında üniversite ve üstü anneler lehine olduğunu görmüştür¹⁶. Eğitim ve mizah aile de başlar. Eğitim seviyesi fazla olan bir anne çocuğunun da eğitimine büyük katkı sağlıyor ve eğitimi sayesinde olaylara daha dramatik değil, esprili bir bakış açısıyla bakıyor olabilir.

Lise öğrencilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre uyumlu alt boyutlardan **kendini geliştirici mizah tarzı** ile karşılaştırıldığında, grupların birbirleri ile arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Didin (2016), sanat eğitimi alan ve almayan ergenlerin mizah tarzlarını, anne eğitim durumları açısından incelediği çalışmasında

katılımcı mizah tarzı alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmamıştır ⁴⁴. Literatür çalışmamızı destekler niteliktedir. Annenin eğitim düzeyinin ergenlerin mizah tarzları üzerinde ciddi bir etkisi olmadığı görüldüğü söylenebilir. Bu da ergenlerin anneye vakit geçirme sürelerinin azaldığı, akranlarıyla daha fazla zaman geçirme isteklerinden kaynaklı olabilir. Böylece annenin etkisi yerini akranların etkisine bırakmış olabilir.

Lise öğrencilerini anne eğitim durumu değişkenine göre incelediğimizde, **saldırgan mizah tarzı** alt boyutunda gruplar arasında istatistiksel bir fark görülmemektedir. Dursun (2019)'un çalışması öğrencilerin anne eğitim durumlarıyla mizah tarzının alt boyutu olan saldırgan mizah tarzı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucunu elde etmiştir ⁴⁶. Dursun (2019)'un araştırması çalışmamızı destekler niteliktedir. Mizah tarzlarında anne eğitiminin etkili olmaması, çalışmamızda belirtmediğimiz, sınıf mevcudundan kaynaklanıyor olabilir. Araştırma kapsamındaki sınıflar 20-25 kişilik öğrenci gruplarında gerçekleşmiş ve bu sayede öğretmenlerin, okul yöneticilerinin öğrenci kontrollerini saldırganlık boyutunda sağlamış olabilir.

Son alt boyut olan **kendini yıkıcı mizah tarzı** anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırıldığında istatistiksel bir fark bulunmamıştır. Didin (2016) sanat eğitimi alan ve almayan ergenlerin anne eğitim durumu değişkeni üzerinde kendini yıkıcı mizah tarzı alt boyutunda anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır ⁴⁴. Çocuklar anneleriyle büyür, fakat ergenlik çağına geldiklerinde fiziksel ve psikolojik olarak farklılaşma yaşarlar. Bu farklılaşmanın üstesinden gelebilmeleri ise çocukken annelerinden aldıkları sevgi önemlidir. Türk toplumunda da annelerin çocuklarına, genellikle, sevgi gösterdikleri bilinmektedir. Yapılan bu çalışmada gençler arasında kendini yıkıcı mizah tarzları alt boyutunda fark çıkmaması gençlerin küçükken almış oldukları anne sevgilerinden kaynaklanıyor olabilir.

Lise öğrencilerinin **Mizah Tarzları Ölçeği katılımcı mizah tarzı** alt boyutu, “**baba eğitim durumu**” değişkenine göre karşılaştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmıştır. Bu farkın ilkökul-lise arasında lise lehine, ilkökul-üniversite ve üstü arasında üniversite ve üstü lehine, ortaokul-üniversite ve üstü eğitim durumları arasında üniversite ve üstü lehine olduğu görülmektedir. Avşar (2008) baba eğitim seviyesi ile katılımcı mizah tarzı alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulmuştur. Bu farkın sebebini öğrenmek için yaptığı analizler sonucunda; diplomasız babalar ile ilkökul mezunu babalar arasında ilkökul mezunu babalar lehine, diplomasız babalar ile lise

mezunu babalar arasında lise mezunu babalar lehine, diplomasız babalar ile üniversite ve üstü eğitime sahip babalar arasında üniversite ve üstü eğitilmiş babalar lehine sonuç elde etmiştir¹⁶. Bu çalışma araştırmamızı destekler niteliktedir. Aile, çocukların ve büyüklerin birbirlerini etkiledikleri bir ortamdır¹⁰². Bernardes (1985), anne ve baba olmanın birbirinden farklı özellikleri olduğuna değinir. Baba, özdeşim modeli olarak dikkat çeker. Evin geçimini sağlayan, aileyi koruyan, dışarı ile iletişimi üstlenen kişidir. Tüm bunları yerine getirirken çocuğun model aldığı bireydir. Baba hareketleri, davranışlarıyla çocuğa model olur. Bu da çocuğun davranışları şekillenmesinde ve sosyalleşmesinde etkili olur²⁸. Baba ailede az görülen kişi olduğu için onunla olumlu bir mizahla çocuk etkileşim kurmayı daha çok bekliyor olabilir. Bu da olumlu mizah anlayışı olan katılımcı mizah ile gerçekleşebilir.

Lise öğrencilerini baba eğitim durumu değişkenine göre incelediğimizde, **kendini geliştirici mizah tarzı** alt boyutuna göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Uysal'ın (2019) araştırmasında, kendini geliştirici mizahın baba eğitim durumu açısından araştırılmış ve anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır¹³⁷. Çalışmamızı destekler nitelikteki bu araştırma lise öğrencilerinin babalarından bağımsız olarak kendilerini geliştirici mizaha sahip olması, baba ve çocuk arasındaki kuşak farkından meydana geliyor olabilir.

Lise öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkenine göre **saldırgan mizah tarzı** alt boyutu karşılaştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farka rastlanmamıştır. Dursun (2019)'un çalışmasına bakıldığında, baba eğitim durumunun çocuğun saldırgan mizah tarzı alt boyutu üzerinde etkisi olmadığı görülmektedir⁴⁶. Anne eğitiminde olduğu gibi baba eğitiminde de öğrenciler arasında saldırganlık mizah tarzı alt boyutunda fark çıkmaması yine çalışmamızda belirtmediğimiz, uygulandığı sınıflardaki öğrenci sayısından kaynaklanıyor olabilir. Araştırma kapsamındaki sınıfların mevcudu 20-25 kişilik öğrenci grubuyla sınırlıdır. Bu durum okul idarecilerin ve öğretmenlerin, öğrencilerin saldırganlıklarının kontrolünü kolaylaştırdığı düşünülebilir.

Kendini yıkıcı mizah tarzı alt boyutu baba eğitim durumu değişkenine göre bakıldığında istatistiksel açıdan bir fark olmadığı bulunmaktadır. Uysal (2019)'ın çalışmasında, baba eğitim durumu değişkenine göre kendini yıkıcı mizah tarzının istatistiksel bir farka yol açmadığı görülmektedir¹³⁷. Didin (2016) sanat eğitimi alan ve almayan ergenlerle olan araştırması da bizim araştırmamızla benzer sonuçları vermiştir⁴⁴. Literatürdeki bu çalışmaların bizim araştırmamız sonuçlarını desteklediğini söyleyebiliriz. Kendini yıkıcı

mizah tarzı olumsuz bir mizahtır. Baba eğiminin bu alt boyutta fark yaratmaması, babaların eğitim seviyesi farklı olmasına rağmen, babaların benzer çevrede yaşıyor olmaları olabilir.

Araştırmanın altıncı alt problemine ait bulgulara göre lise öğrencilerinin **katılımcı mizah tarzı “okul türlerine”** göre karşılaştırılmıştır. Lise öğrencilerinin okul türleri değişkenine göre alt boyutu incelendiğinde istatistiksel bir fark olduğu görülmektedir. Bu istatistiksel farkın BAAL-Spor L. arasında BAAL lehine, BAAL-BMTAL arasında BAAL lehine, Fen L.-Spor L. arasında Fen L. lehine son olarak Fen L.-BMTAL arasında ise Fen L. lehine olduğu sonucuna rastlanmaktadır. Ay (2011), ortaöğretim öğrencileriyle yaptığı çalışmasında öğrencilerin katılımcı mizah tarzı alt boyutu puanlarının okul türleri bakımından anlamlı bir farklılaşmaya sebep olduğu görülmüştür. Çalışmacı bu farklılığın Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin puanlarının Meslek Lisesine göre daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşmıştır ¹⁷. Öğrencilerin iyi bir lisede okuyor olması akademik başarılarının iyi olduğunu gösterir. Bu da akademik başarısı yüksek akranlarla birlikte gelişimlerini sağlarken mizahı olumlu yönleriyle kullanmalarını olabilir.

Kendini geliştirici mizah tarzı alt boyutu okul türleri bakımından incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmaktadır. Bu farkın Fen L.-Spor L. arasında Fen L. lehine ve Fen L.-BMTAL arasında ise Fen L. lehine olduğu görülmektedir. Çalışmamızdan farklı olarak; Öztürk (2016), 15-18 yaş arası gençlerle yaptığı araştırmasında kendini geliştirici mizah tarzı alt boyutunun okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır ¹⁰⁹. Bu farklılığın Öztürk’ün (2016) devlet okullarıyla özel okullarının karşılaştırması bizim ise sadece devlet okullarını çalışmaya dahil etmemiz olabilir. Ayrıca, bizim yaptığımız çalışmada fen lisesindeki öğrenciler derslerini çok boyutlu işlerken BMTAL ve Spor L’deki öğrenciler derslerini psikomotor ağırlıklı işlemektedirler. Fen lisesindeki bu çeşitlilik fen lisesindeki öğrencilerin BMTAL ve Spor L’deki öğrencilere oranla kendini geliştirici mizah tarzları puanlarının artmasına sebep olmuş olabilir.

Lise öğrencilerinin okul türü değişkenine göre **saldırgan mizah tarzı** alt boyutuna bakıldığında istatistiksel olarak fark bulunmaktadır. Bu farklılığın neden olduğu gruplar BAAL-BMTAL arasında BAAL lehine, Fen L.-BMTAL arasında Fen L. lehine ve Spor L.-BMTAL arasında Spor L. lehine olduğu tespit edilmektedir. Araştırmamızda saldırgan mizahın yüksek olduğu okullar incelendiğinde BMTAL’in ön planda olduğu görülmektedir. Bu okullar akademik olarak düşük seviyedeki çocukların eğitim gördüğü

okul türüdür. Bilişsel yönden de iyi olmayan BMTAL'deki gençlerin bilişsel gelişimlerinin de diğer okullara göre düşükçe saldırganlığa ve saldırgan mizaha yöneliyor olabilir.

Son alt boyut olan **kendini yıkıcı mizah tarzı** okul türü değişkenine göre incelendiğinde BAAL-Fen L. arasında Fen L. lehine ve Fen L. ile BMTAL arasında ise Fen L. lehine istatistiksel anlamda fark bulunmuştur. Ay (2011), araştırmamızdan farklı olarak Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve Genel Liseyi karşılaştırmış ve istatistiksel bir farka rastlamamıştır¹⁷. Bunun birbirinden farklı seçilen liselerden ve lise sayısından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Yapılan bu çalışmada da kendini yıkıcı mizah tarzının Fen L lehine olması, Fen L'deki öğrencilerin bilişsel gelişimlerinin diğer okul öğrencilerine göre daha ileri seviyede olmaları olabilir. Bu boyutta düşünüldüğünde, zeki olanların kendilerine zarar vermeden mizah tarzlarını kullandığı söylenebilir. Ortaya çıkan klinik durumlarda göz önüne alınarak, zeka geriliği ve kişilik bozukluğu bulunan kişilerde kendine zarar verme davranışı görünmektedir ¹⁴².

7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

7.1 Sonuçlar

1. Lise öğrencilerinin cinsiyet değişkeni toplam mizah tarzı puanları, saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah tarzı alt boyutlarında erkeklerin lehine istatistiksel fark bulunurken, kendini geliştirici mizah tarzında ve katılımcı mizah tarzında istatistiksel fark bulunmamıştır.

2. Lise öğrencilerinin mizah tarzları sınıf düzeyi değişkeni açısından bakıldığında kendini geliştirici mizah tarzında istatistiksel farka rastlanırken, toplam mizah tarzında, katılımcı mizah tarzında, saldırgan mizah tarzında ve kendini yıkıcı mizah tarzında istatistiksel olarak farka rastlanmamıştır.

3. Lise öğrencilerinin mizah tarzları lisanslı sporcu olup olmama değişkeni açısından incelendiğinde kendini geliştirici mizah tarzı alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

4. Lise öğrencilerinin mizah tarzları anne eğitim durumu değişkenine göre toplam mizah tarzında ve katılımcı mizah tarzında istatistiksel fark bulunurken, kendini geliştirici mizah tarzında, saldırgan mizah tarzında ve kendini yıkıcı mizah tarzında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır.

5. Lise öğrencilerinin mizah tarzları baba eğitim durumu değişkeni açısından bakıldığında toplam mizah tarzında ve katılımcı mizah tarzında istatistiksel farka rastlanırken, kendini geliştirici mizah tarzında, saldırgan mizah tarzında ve kendini yıkıcı mizah tarzında istatistiksel farka rastlanmamıştır.

6. Lise öğrencilerinin mizah tarzları okul türü değişkenine göre incelendiğinde toplam mizah tarzı puanında, katılımcı mizah tarzında, kendini geliştirici mizah tarzında, saldırgan mizah tarzında ve kendini yıkıcı mizah tarzında anlamlı bir fark bulunmuştur. Hangi gruplar arasında istatistiksel bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney-U testi yapılmıştır ve buna göre:

- Toplamda; BAAL ve Fen Lisesi, Fen Lisesi ve Spor Lisesi, Fen Lisesi ve BMTAL, Spor Lisesi ve BMTAL arasında,
- Katılımcı mizah tarzında; BAAL ve Spor Lisesi, BAAL ve BMTAL, Fen Lisesi ve Spor Lisesi, Fen Lisesi ve BMTAL arasında,
- Kendini geliştirici mizah tarzında; Fen Lisesi ve Spor Lisesi, Fen Lisesi ve BMTAL arasında,
- Saldırgan mizah tarzında; BAAL ve BMTAL, Fen Lisesi ve BMTAL, Spor Lisesi ve BMTAL arasında,
- Kendini yıkıcı mizah tarzında; BAAL ve Fen Lisesi, BAAL ve Fen L. arasında istatistiksel anlamda bir fark bulunmuştur.

7.2 Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular ve ilgili literatür ışında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Erkek öğrencilerin uyumlu mizah yeteneğini geliştirecek aktivitelere daha sık yer verilmelidir.
2. Mizah tarzları konusunun önemi lise öğrencileri tarafından kavranması için gerekli ön çalışmalar yapılarak, eğitimler düzenlenebilir.
3. Bu çalışma 9., 10., 11. ve 12. sınıfa devam eden ortaöğretim öğrencileriyle yapılmıştır. Bu öğrencilerin aynı ilde yaşamını idame ettirmesinden ötürü benzer sosyal ilişkiler yaşarlar bu da ortak yaşantılar geçirmelerine neden olur. Bu sınırlılığın ortadan kalkması için farklı birtakım özelliklere sahip bölge, şehir ve ilçelerde yapılacak çalışmalar planlanarak karşılaştırma yapılabilir.
4. Lise öğrencilerinden lisanslı sporcu olan ve olmayan bireyler arasında bireylerin mizah tarzlarına göre sosyal ortamlardan uzaklaşması gibi bir durumun ortaya çıkıp çıkmadığı konusu incelenebilir.
5. Araştırmacılar mizah tarzlarıyla ilgili daha farklı değişkenler ve örneklem grupları üzerinde çalışmalar yapabilir.

KAYNAKÇA

1. Ainsworth MDS, Bell SM, Stayton DJ. Infant-mother attachment and social development: Socialisation as a product of reciprocal responsiveness to signals. In: Woodhead M, Carr R, Light P, (Eds.). The integration of a child into a social world. Cambridge University Press; 1991: s.30-55.
2. Akandere M, Yarımkaya E, Tekin E. Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Saldırgan ve Kendini Geliştirici Mizah Düzeylerinin İncelenmesi. SSTB International Refereed Academic Journal of Sports, Health & Medical Sciences, 2015;15(5).
3. Akben C. Mizah Tarzlarının ve Çeşitli Kişilik Özelliklerinin Yaratıcılığa Etkisi. 2018, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 154 sayfa, Bolu, (Prof. Dr. Hamit Coşkun).
4. Akdur S. Kişilik Özellikleri İle Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Kişilerarası İlişki Tarzları ve Mizah Tarzlarının Aracı Rolü. 2014, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 167 sayfa, Ankara, (Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün).
5. Akgün Ü. Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcıları Olarak Güvengenlik ve Mizah Tarzları. 2018, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 163 sayfa, İzmir, (Prof. Dr. Aslı Uz Baş).
6. Akıl AM. Üniversite Öğrencilerinde Mizah Eğiliminin Saldırganlık Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. 2018, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 133 sayfa, İstanbul, (Yrd. Doç. Dr. Engin Eker).
7. Aktepe R. Lise Öğrencilerinin Bilişsel Esneklik Düzeyleri ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 2019, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 104 sayfa, Bursa, (Doç. Dr. Filiz Gültekin).

8. Akyol Ü. Ergenlerde İletişim Becerilerinin Yordayıcıları Olarak Öz-duyarlılık ve Mizah Tarzları. 2011, Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 115 sayfa, Muğla, (Yrd. Doç. Dr. Sabahattin Deniz).
9. Andersen JF. Teacher immediacy as a predictor of teaching effectiveness. In: Nimmo D (Ed.), Communication Yearbook 3, New Brunswick, NJ: Transaction Books; 1979: s.543-559.
10. Apte ML. Humor and laughter: An anthropological approach. Ithaca. NY: Cornell University Press; 1985.
11. Apter MJ. The experience of motivation: The theory of psychological reversals. London: Academic Press; 1982.
12. Aracı H. Okullarda Beden Eğitimi. Ankara: Yardımcı Ofset; 1999.
13. Atabay E. Üniversite Öğrencilerinde Mizah ve İletişim Becerilerinin Bağlanma Stilleriyle İlişkisi. 2019, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 98 sayfa İstanbul (Dr. Öğr. Üyesi Mahir Yeşildal).
14. Attardo S. Encyclopedia of humor studies. Texas: Sage Publications; 2014.
15. Avcı N. Üniversite öğrencilerinin mizah tarzlarının, psikolojik belirtiler ve ölüm kaygısı ile ilişkisi. 2012. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 108 sayfa, Sakarya, (Yrd. Doç. Dr. Mustafa Koç).
16. Avşar V. Öğretmen Adaylarının Mizah Tarzları ve Cinsiyet Rollerini İlişkisi. 2008, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans tezi, 177 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Betül Aydın).
17. Ay Ö. Ortaöğretim Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Yaratıcılık Düzeylerinin Yaşam Doyumu Düzeylerini Açıklayıcı Rolü. 2011. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 138 sayfa, Tokat, (Doç. Dr. Recep Koçak)
18. Ayan D. Aile ve Hukuk. İçinde: Kasapoğlu A, Karkıner N (Eds.). Aile Sosyolojisi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir; 2011: 212-236.
19. Aydın N. Erişkin Bireylerde Mizah Tarzları İle Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. 2016, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 90 sayfa, İstanbul, (Doç. Dr. Gül Eryılmaz).

20. Başaran İE. Eğitime Giriş, Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1994.
21. Bateson P. The role of play in the evolution of great apes and humans. In Pellegrini AD, Smith PK (Eds.), The nature of play: Great apes and humans, New York: Guilford Press; 2005: s. 13-24.
22. Baudelaire C, 1855, De L'essence Du Rire. Gülmenin Özü, 1. Baskı, Yalçın İ, İris Yayıncılık, İstanbul, 1997.
23. Bebek Ö, Acet M, Işık U. Goalball Sporcularının Mizah Tarzlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi. 2018; 29-31.
24. Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), Ankara, 2000.
25. Beden Eğitimi ve Spor Liseleri, Basketbol, Voleybol, Futbol, Atletizm, Güreş, Yüzme Dersleri Öğretim Programı, MEB, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları; 1995: 575.
26. Bell, N. Learning About And Through Humor in The Second Language Classroom. Language Teaching Research. 2009; 13: s. 241–258
27. Bergen, D. Humor, play, and child development. In: Klein AJ (Ed.), Humor in children's lives: A guidebook for practitioners, Westport CT: Praeger; 2003: s.17-32.
28. Bernardes J. Family ideology: Identification and exploration. The Sociological Review. [Electronic Journal]. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.1467-954X.1985.tb00806.x> May 1985; 33(2): 86-93.
29. Bergson H, 1900, Le Rire. Gülme, 1.Baskı, Tunç MŞ, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1989.
30. Berlyne DE. Laughter, humor, and play. In: Lindzey G, Aronson E (Eds.), The handbook of social psychology, 2nd ed. MA: Addison-Wesley; 1969: s.795-852.
31. Bitterly TB, Brooks AW, Schweitzer ME. Risky Business: When Humor Increases and Decreases Status. Journal of Personality and Social Psychology. 2017; 112(3), 431–455.

32. Bryant J, Zillmann D. Using humor to promote learning in the classroom. In McGhee PE. (Ed.). *Humor and children's development: A guide to practical applications*. New York: Haworth Press. 1989: s. 49-78.
33. Cann A, Calhoun LG. Perceived personality associations with differences in sense of humor: Stereotypes of hypothetical others with high or low senses of humor. *Humor: International Journal of Humor Research*. 2001; 14(2), 117-130.
34. Carstensen LL, Gottman JM, Levenson RW. Emotional behavior in longterm marriage. *Psychology and Aging*. 1995; 10(1), 140-149.
35. Cavanaugh RE. An analysis of the relationship between humor styles and perceived quality of life among university faculty. Southern Illinois University at Carbondale. 2002: p:14.
36. Chapman AJ, Smith JR, Foot HC. Humour, laughter, and social interaction. In: McGhee PE, Chapman AJ (Eds.), *Children's humour*. Chichester: John Wiley & Sons; 1980: s. 141-179.
37. Çetin M. The relationship between humor styles and job related affective well-being of employees among different sectors and the moderating effect of social climate. 2009, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 151 sayfa, İstanbul, (Doç. Dr. Nurdan Özarallı).
38. Çetin S. Ergenlerin Mizah Tarzları Ve Öz-Anlayış Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 2017, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 73 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Mehmet Engin Deniz).
39. Çetinkaya G. Gırgır Dergisinin Türk Halkbilimi Açısından İncelenmesi, 2006, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 218 sayfa, Ankara, (Doç. Dr. Nebi Özdemir).
40. Çoknaz H. Psiko-motor Gelişim Doğum Öncesinden Ölümüne Kadar. 1. Baskı, Ankara: Gazi kitapevi; 2020: s. 95.
41. Demirci G. Eğitimde Mizah ve Karikatür Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Motivasyonuna Etkisi (Ortaokul 7. Sınıf Fen Ve Teknoloji Dersi Örneği), 2013, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Ankara, (Prof. Dr. Demet Hatice Özerbaş).

42. Dereceli Ç. Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Mizah Tarzı Düzeylerinin İncelenmesi: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Örneği. Türk Spor Bilimleri Dergisi, 2020; 3(2): 88-95.
43. Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara: Aydın Kitabevi; 1986.
44. Didin E. Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Ergenlerin Mizah Tarzlarının ve Kişilerarası Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. 2016, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 144 sayfa, Ankara, (Prof. Dr. Aysel Köksal Akyol).
45. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), Gençlik ve Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara, 1983.
46. Dursun N. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Bazı Fakülte Öğrencilerinin Mizah Tarzlarının Karşılaştırılması. 2019, Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 93 sayfa, Yozgat, (Yrd. Doç. Dr. Bekir Barış Cihan).
47. Eker G.Ö, İnsan Kültür Mizah (Eğlence Endüstrisinde Tüketim Nesnesi Olarak Mizah). Ankara: Grafiker Yayınları; 2009: s.22.
48. Erden M. Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul: Epsilon Yayıncılık; 2005.
49. Ergen N. Gençliğin Eğitimi ve Sorunları. Türk Eğitim Derneği Yayınları; 1985.
50. Erickson SJ, Feildstein SW. Adolescent humor and its relationship to coping, defence strategies, psychological distress and well-being. Child Psychiatry and Human Development, 2007; 37(3), s. 255-271.
51. Erkal M.E. Sosyolojik Açından Spor. Ankara: Milli Eğitim Basımevi; 1986.
52. Erkal M, Güven Ö, Ayan D. Sosyolojik Açından Spor. İstanbul: Der Yayınları; 1998.
53. Erkul A. 21 yy. Türkiye’inde Eğitimin Yeri. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yayınları; 1998.
54. Ertürk S. Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Cihan Matbaası; 1975: s.11
55. Eysenck HJ. The psychology of humor: Theoretical perspectives and empirical issues Foreword. Goldstein H, McGhee P.E (Eds.), New York: Academic Press; 1972: s.12 17.

56. Fox CL, Hunter SC, Jones SE. Longitudinal Associations Between Humor Styles and Psychosocial Adjustment in Adolescence. *Eur J Psychol.* 2016;12(3):377-389.
57. Göker C. Gülme ve Güldüren Sanat Türleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; 1993.
58. Güven S. Cerrahi Kliniklerde Çalışan Hemşirelerin Mizah Tarzları İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Saptanması. 2013, Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 86 sayfa, Ankara, (Doç. Dr. Hayriye Ünlü).
59. Hampes WP. Correlations between humor styles and loneliness, *Psychological Reports*, 2005; 96: 747-750.
60. Hehl FJ, Ruch W. The location of sense of humor within comprehensive personality spaces: An exploratory study. *Personality and Individual Differences*, 1985; 6(6): 703-715.
61. Hergüner G. Çocuğun Spora Yönelmesinde Ailenin Rolü ve Önemi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* Samsun, 1991; 6(1): s.91-95
62. Hergüner G. Eğitim ve Spor İlişkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* Samsun, 1992: 7.
63. Hunter SC, Fox CL, Jones SE. Humor style similarity and difference in friendship dyads. *Adolesc.* 2016;46:30-37.
64. İlhan T. Öznel İyi Oluşa Dayalı Mizah Tarzları Modeli. 2005, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Ankara, (Prof. Dr. Hasan Bacanlı).
65. İlk Okullar - Orta Okullar - Lise ve Dengi Okullar Spor Kolu Çalışmaları ve Yarışmaları Talimatı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1991.
66. Janes LM, Olson JM. The Behavioral Effects of Observing Ridicule of Others. *Personality and Social Psychology Bulletin.* 2000;26: 474-485. [Electronic Journal]. <https://doi.org/10.1177/0146167200266006>
67. Karaküçük S, Yetim A. Sporcuların Spor Yapma Amaçları ve Spora Yönlendirilmelerinde Etken Olan Faktörler Üzerine Bir Araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1997; 1(2): s.66-74.
68. Karasüleymanoğlu A. Yeni Boyutlarıyla Spor. Ankara: Engin Yayınları; 1989.

69. Kazarian SS, Martin RA. Humor styles, personality and well-being among Lebanese university students. *European Journal of Personality*, 2004; 18: 209-219.
70. Keith-Spiegel P. Early conceptions of Humor: Varieties and issues. in: Goldstein JH, McGhee EP (Eds.). *The Psychology of Humor*. London: Academic Press. 1972: s.36-55.
71. Keten M. *Türkiye'de Spor*. Ankara: Polat Ofset; 1993.
72. Khramtsova I. *College Students' Perception About Sense Of Humor And About The Use Of Humor In U.S. And Russian Classrooms*. 1996, Kansas State University, UMI Dissertation Information Services, Doctoral dissertation, Manhattan, (Doctor Stephen L. Benton).
73. Kıncal YR. Okul ve Eğitim. *Eğitim Dergisi*. 1993; 4: 10-15.
74. Kırtay O. *Reklam İletilerinde Mizah Kullanımı: Ögeler, Teknikler ve Uygulama Örnekleri*. 2012, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi., 103 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Rengin Küçükerdoğan).
75. Koçak, G. *Mizah Tarzları İle Yaratıcılık Arasındaki İlişkide Yenilikçilik İkliminin Düzenleyici Rolü*. 2019, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 91 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Ahu Tuğba Karabulut).
76. Koçer H, Eskidemir S, Özbek T. 6 Yaş Çocuklarının Mizahi Tepkilerinin Paul E. McGhee'nin Mizah Gelişim Evrelerine Göre İncelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching*. 2012; 1(4): 82-93.
77. Koçubaba A. *Üniversite Öğrencilerinde Mizah Tarzları ve Algılanan Aile Tutumlarının, Mükemmeliyetçilik Üzerine Etkisi*. 2019, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 100 sayfa, İstanbul, (Doç. Dr. Gül Eryılmaz).
78. Kulaksızoğlu A. *Ergenlik Psikolojisi*, 2. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi; 2002.
79. Kut S, Koşar N. *Aile ve Çevre Sorunlarının Gencin Kişiliğine Etkisi*. Ankara; MEGSB: 1989.
80. Lefcourt HM. *The humor solution*. İn: Snyder CR (ed.). *Coping with stress: Effective People and Processes*. Newyork: Oxford University Press; 2001.

81. Lei SA, Cohen JL, Russler KM. Humor on learning in the college classroom: Evaluating benefits and drawbacks from instructors' perspectives. *Journal of Instructional Psychology*. 2010; 37(4): 326.
82. Lewis P. *Cracking Up: American Humor in A Time Of Conflict*. University Of Chicago Press; 2006.
83. Malinowski AJ. Characteristics of job burnout and humor among psychotherapists. *Humor: International Journal of Humor Research*, 2013; 26(1): 117-133.
84. Martin RA, Lefcourt HM. Sense Of Humor As A Moderator Of The Relation Between Stressors And Moods, *Journal Personality and Social Psychology*, 1983;45(6): 1313-1324.
85. Martin RA, Kuiper NA. Daily occurrence of laughter: Relationships with age, gender, and Type A personality. *Humor: International Journal of Humor Research*, 1999; 12(4): 355-384.
86. Martin RA, Puhlik-Doris P, Larsen G, Gray J, Weir K. Individual differences of uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of Research in Personality*. 2003; 37: 48–75.
87. Martin RA, *The Psychology of Humor An Integrative Approach*. London: Elsevier Academic Press; 2007.
88. Masselos G. When I Play Funny It Makes Me Laugh: Implications For Early Childhood Educators In Developing Humor Through Play. in: Lytle DE. (Ed.). *Play and educational theory and practice* Westport, CT: Praeger Publishers/Greenwood Publishing. 2003; 213-226.
89. McGhee PE. (Ed.). *Humor: Its origin and development*. San Francisco, CA: W. H. Freeman. 1979.
90. Menéndez-Aller Á, Postigo Á, Montes-Álvarez P, González-Primo FJ, García-Cueto E. Humor as a protective factor against anxiety and depression. *Int J Clin Health Psychol*. 2020;20(1):38-45.
91. Meyer NA, Helle AC, Tucker RP, Lengel GJ, Deshong HL, Wingate LR, Mullins-Sweatt SN. Humor Styles Moderate Borderline Personality Traits and Suicide Ideation, *March 2017*; 337-34.

92. Mil H, Şanlı S. Sporda Şiddet ve medya etkisi: bir maçın analizi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2015; 14(55): 231-247.
93. Mizahın tanımı: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/humor> 22.02.2021 tarihinde erişim sağlandı.
94. Mizahın tanımı: <https://www.turkcesozluk.net/osmanlica/mizah.htm> 22.02.2021 tarihinde erişim sağlandı.
95. Mobbs D, Greicius MD, Abdel Azim E, Menon V, Reiss, AL. Humor modulates the mesolimbic reward centers. Neuron, 2003; 40: 1041-1048.
96. Morreal J, 1983, Taking Laughter Seriously. Gülmeyi Ciddiye Almak. 1. Baskı, Aysevenler K, İris Yayınları, İstanbul, 1997
97. Mosak H. Ha, Ha And Aha: The Role Of Humor In Psychotherapy. 1st edition, Routledge/Accelerated Development; 1987.
98. Nemutlu D. Gençliğin Eğitim Sorunları. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1998; 2: 17.
99. Nesin A, Gezen M, Caner S, Yalçın K, İnam A, Gülme'nin Kitabı, (Derleme Kitap) İstanbul: YGS (Yazı-Görüntü-Ses) Yayınları; 2002: s.30-39.
100. Oğuzkan. F. Öğretmenliğin Üç Yönü, Tekışık Matbaası, 1976.
101. Oğuzkan F. Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Gül Yayın; 1993.
102. Onur B. Gelişim Psikolojisi. Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm. 6. Baskı, Ankara: İmge Yayınevi; 2004: s. 74-79.
103. Oppliger PA. Humor and learning. In: Bryant J, Roskos-Ewoldsen D, Cantor JR (Eds.). Communication and emotion: Essays in honor of Dolf Zillmann. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates; 2003; s.255-273.
104. Öner A. Yetişkin Bireylerin Anksiyete Bozukluğuna Sahip Olup Olmaması İle Kullandıkları Mizah Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 2012, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 109 sayfa, Adana, (Prof. Dr. Banu Yazgan İnanç).
105. Örnekleriyle Türkçe Sözlük. Ankara; Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1996; 3: 1995.

106. Özdemir S, Sezgin F, Kaya Z, Recepoğlu E. İlköğretim okulu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzları ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişki. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 2011; 17(3): 405-428.
107. Özmen Ö. Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni. Ankara: Bağırğan Yayımevi; 1999.
108. Öztürk F. Toplumsal Boyutlarıyla Spor. Ankara: Bağırğan Yayımevi; 1998.
109. Öztürk S. 15-18 Yaş Grubu Öğrencilerinin Mizah Tarzlarının Ve Sosyal Karşılaştırma Düzeylerinin, Yaşam Doyumlarına Ve Kaygı Düzeylerine Etkisi. 2016, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 82 sayfa, İstanbul, (Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Ebadi).
110. Özünlü Ü. Gülmecenin Dilleri. Ankara: Doruk Yayınları. 1999; s:2-32
111. Özyağlı S. Bağlanma ve Mizah Anlayışı Arasındaki İlişki. 2016, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 74 sayfa, İstanbul, (Doç. Dr. Gül Eryılmaz).
112. Paulos JA, 1980, Mathematics and Humor. Matematik ve Mizah. 1. Baskı, Doğan T, Doruk Yayınları, İstanbul, 2003: s.15-26.
113. Robinson DT, Smith-Lovin L. Getting a laugh: Gender, status, and humor in task discussions. Social Forces, 2001; 80(1): 123-158.
114. Ruch W. A New Look At An Old Concept. Ruch W (Ed.) The Sense of Humor: Explorations of A Personality Characteristic. Berlin, New York: Mouton de Gruyter. 1998; 3-14.
115. Sarıçalı M. Üniversite Öğrencilerinde Olumlu Mizah Kullanımı ve Özgünlük İlişkisinde Bilişsel Esnekliğin ve Psikolojik Kırılganlığın Aracılığı: Karma Desen Araştırma. 2018, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 174 sayfa, Eskişehir, (Prof. Dr. Ayşe Sibel Türküm).
116. Saroglou V, Lacour C, Demeure ME. Bad humor, bad marriage: humor styles in divorced and married couples. Europe's Journal of Psychology, 2010; 6 (3): 94-121.
117. Simpson JA, Weiner ESC. The Oxford English Dictionary, Oxford: Clarendon Press, 1989: p:486.

118. Smoski MJ, Bachorowski JA. Antiphonal laughter between friends and strangers. *Cognition and Emotion*, 2003; 17(2): 327-340.
119. Soyaldın SZ. Orta Öğretim Öğrencilerinin Öfke İfade Tarzları İle Mizah Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 2007, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 120 sayfa, Mersin, (Y. Doç. Dr. Mehmet Gündoğdu).
120. Sultanoff, Steven. Levity Defies Gravity; Using Humor in Crisis Situations. In: *Therapeutic Humor*, Publication of the American Association for Therapeutic Humor, 1995; 9(3): 1-2.
121. Suna HT. Ergenlerde Duygu Düzenlemesi ve Cinsiyete Göre Mizah Tarzlarındaki Farklılaşmanın İncelenmesi. 2018, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 88 sayfa, Mersin, (Doç. Dr. Binnaz Kıran Esen).
122. Susa MA. Humor Type, Organizational Climate, And Outcomes: The Shortest Distance Between An Organization's Environment And The Bottom Line İs Laughter. 2002, University of Nebraska, The Graduate Collage, Doctoral thesis, Nebraska, (Prof. R Palmon).
123. Şener C. Lise Öğrencilerinde Okul Tükenmişliğinin Yordayıcısı Olarak Mizah Tarzlarının ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 93 sayfa, 2018, (Doç. Dr. Bülent Gündüz).
124. Şenyapılı Ö. Karikatür ve İletişim, İstanbul: Karikatür Vakfı Yayınları; 1995: s:24.
125. Tamblyn D. Laugh And Learn: 95 Ways To Use Humorfor More Effective Teaching And Training. New York: Amcom. 2003.
126. Tan H, Baloğlu M. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teori ve Uygulama. 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2006.
127. Tannen D. You Just Don't Understand. New York: Ballantine; 1990.
128. Teker N. Eğitim Yöneticilerinin Ait Oldukları Mizah Tarzları İle İş Doyumları Arasındaki İlişki (İstanbul İli Başakşehir İlçesi Örneği). 2015, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 123 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Mustafa Çelikten).

129. Tekin MS. Mizah Anlayışının Şekillenmesinde ve Mizaha Yönelmede Sosyal Ve Kültürel Çevrenin Rolü: Karikatüristler ve Stand-Up Komedyenleri İle Yapılan Niteliksel Çalışma, 2019, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 122 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Belma Akşit).
130. Topçuoğlu H. Eğitimde Mizahın Önemi (Karikatür ve Eğitim kitabından). İzmir: Karikatürcüler Derneği İzmir Temsilciliği, 2007: s.50.
131. Turan M, Çilli A, Aşkın R, Herken H, Kaya J, Kucur R. Sosyal Fobinin Diğer Psikiyatrik Hastalıklarla Birlikteliği. Klinik Psikiyatri, 2000;3:170-175.
132. Türk dil kurumu sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> Beden Eğitimi Erişim tarihi 18 Aralık 2021.
133. Türk dil kurumu sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> Mizah Erişim tarihi 18 Aralık 2021.
134. Türk dil kurumu sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> Lise Erişim tarihi 18 Aralık 2021.
135. Türkmen F, Yeniasır M. Kıbrıs Türk Edebiyatında Yer Alan Mizahi Şiirler Üzerine Bir Değerlendirme. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies, İzmir, 2008; 8(1): s.179-187.
136. Usta Ç. Mizah Dilinin Gizemi. 1. Baskı. Ankara; Akçağ Basım Yayım Pazarlama: 2005: s.68-74.
137. Uysal Aİ. Üniversite Öğrencilerinin Mizah Tarzları İle Aile Aidiyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 2019, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 117 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Ahmet Şirin).
138. Ünlü Ç. Lise Öğrencilerinde Fiziksel İnaktivite ve Beden Ölçüt Düzeyleri İle Öğrenim Yılları Arasındaki İlişki. 2010, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 95 sayfa, İzmir, (Doç. Dr. Mehtap Malkoç).
139. Varış F. Eğitim Bilimine Giriş. Ankara Üniversitesi Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları; 1985.

140. Wallen K, Eisler JA, Tannenbaum PL, Nagell KM, Mann DR. Antide (Nal-Lys GnRH antagonist) suppression of pituitary-testicular function and sexual behavior in group-living rhesus monkeys. *Physiol Behav.* 1991; 50(2): 429-435.
141. Wickberg D. *The Senses of Humor: Self and Laughter In Modern America.* NY: Cornell University Press; 1998.
142. Winchel RM, Stanley M. Self-injurious behavior: A review of the behavior and biology of self-mutilation. *American Journal of Psychiatry.* 1991;148(3): 306-317.
143. Wisse B, Rietzschel E. Humor in leader-follower relationships: Humor styles, similarity and relationship quality humor. *Humor - International Journal of Humor Research,* 2014: 27(2).
144. Yakar F. *Mizahın Gücü.* İstanbul: Kastaş Yayınevi; 2013.
145. Yalçinkaya M, Saraçoğlu AS, Varol R. Üniversite Öğrencilerinin Spora İlişkin Görüş ve Beklentileri. *Spor Bilimleri Dergisi.* 1993: 4(2); s. 12-26.
146. Yeğin S. Duygusal Emek ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkide Mizah Tarzlarının Şartlı Değişken Rolü. 2019, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 165 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Güler İslamoğlu).
147. Yerlikaya EE. *Mizah Tarzları Ölçeğinin Uyarlama Çalışması.* 2003, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 91 sayfa, Adana, (Prof. Dr. Banu İnanç).
148. Yerlikaya EE. *Üniversite Öğrencilerinin Mizah Tarzları İle Algılanan Stres, Kaygı ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* 2009, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 165 sayfa, Adana, (Prof. Dr. Banu Yazgan İnanç).
149. Yetim A. *Sosyoloji ve Spor.* Ankara: Berikan Yayınevi, 2008.
150. Yıldız HN. *Üniversite Öğrencilerinde Duyguları İfade Etme, Mizah Tarzları, İyimserlik ve Bağlanma Stilleri.* Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 145 sayfa, Ankara, 2019, (Doç. Dr. Kemal Öztemel).
151. Yörükoğlu A. *Gençlik Çağı,* İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım, 1990.

152. Yüksel C. Spor Yapan ve Yapmayan Üsküdar Üniversitesi Öğrencilerinde Mizah Tarzlarının İncelenmesi, 2019, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 81 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Orhan Doğan).
153. Ziegler V, Boardman G, Thomas MD. Humor, leadership, and school climate. Clearing House, 1985; 58: 346-348.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet: Kadın Erkek

Sınıf: 9: 10: 11: 12:

Lisanslı Sporcuyum: **Lisanslı Sporcucu Değilim:**

Anne Eğitim Durumu:

Okuma yazma bilmiyor: İlkokul: Ortaokul: Lise: Üniversite ve üstü:

Baba Eğitim Durumu:

Okuma yazma bilmiyor: İlkokul: Ortaokul: Lise: Üniversite ve üstü:

Okul Türü:

BAAL Fen L. Spor L. BMTAL

Ek 2. Mizah Tarzları Ölçeği

İnsanlar mizahı çok farklı biçimlerde yaşar ve dışa vururlar. Aşağıda mizahın yaşanabileceği farklı biçimleri ifade eden cümleler yer almaktadır. Lütfen her bir cümleyi dikkatle okuyarak o ifadeye ne ölçüde katıldığınızı ya da katılmadığınızı belirtin. Lütfen mümkün olduğunca dürüst ve tarafsız olarak yanıtlamaya çalışın. Yanıtlarınız için aşağıdaki değerlendirme ölçeğini temel alın:

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamıyla Katılıyorum
1. Genellikle çok fazla gülmem ya da başkalarıyla şakalaşmam.							
2. Moralem bozuk olduğunda genellikle kendimi mizahla neşelendirebilirim.							
3. Birisi hata yaptığında çoğunlukla onunla bu konuda dalga geçerim.							
4. İnsanların benimle dalga geçmelerine ya da bana gülmelerine gereğinden fazla izin veriyorum.							
5. İnsanları güldürmek için çok fazla uğraşmam gerekmez, doğuştan esprili bir insan gibiyimdir.							
6. Tek başıma bile olsam çoğunlukla yaşamın gariplikleriyle eğlenirim.							
7. İnsanlar asla benim mizah anlayışım yüzünden gücenmez ya da incinmezler.							
8. Kendimi yermem ailemi ya da arkadaşlarımı güldürüyorsa eğer, çoğunlukla bu işi kendimden geçerek yaparım.							
9. Başımdan geçen komik şeyleri anlatarak insanları pek güldürmem.							
10. Üzgün ya da mutsuzsam, kendimi daha iyi hissetmek için genellikle o durumla ilgili gülünç bir şeyler düşünmeye çalışırım							
11. Espri yaparken ya da komik bir şey söylerken genellikle karşımdakilerin bunu nasıl kaldıracağını pek önemsemem.							
12. Çoğunlukla kendi güçsüzlüklerim, gaflarım ya da hatalarımla ilgili gülünç şeylerden söz ederek, insanların beni daha çok sevmesini ya da kabul etmesini sağlamaya çalışırım.							
13. Yakın arkadaşlarımla çok sık şakalaşır ve gülerim.							
14. Yaşama karşı takındığım mizahi bakış açısı, benim olaylar karşısında aşırı derecede üzülmemi ya da kederlenmemi önler.							
15. İnsanların, mizahı başkalarını eleştirmek ya da aşağılamak için kullanmalarından hoşlanmam.							
16. Çoğunlukla kendi kendimi kötüleyen ya da alaya alan espriler yapmam.							
17. Genellikle fıkra anlatmaktan ve insanları eğlendirmekten hoşlanmam.							
18. Tek başıyysam ve mutsuzsam, kendimi neşelendirecek gülünç şeyler düşünmeye çalışırım.							

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamıyla Katılıyorum
19. Bazen öyle komik şeyler gelir ki aklıma bunlar insanları incitebilecek, yakışık almaz şeyler olsa bile, kendimi tutamam söylerim.							
20. Espriler yaparken ya da komik olmaya çalışırken çoğunlukla kendimi gereğinden fazla eleştiririm.							
21. İnsanları güldürmekten hoşlanırım.							
22. Kederli ya da üzgünsem genellikle mizahi bakış açımı kaybederim.							
23. Bütün arkadaşlarım bunu yapıyor olsa bile, bir başkasıyla alay edip ona gülerlerken asla onlara eşlik etmem.							
24. Arkadaşlarımla ya da ailemle birlikteyken çoğunlukla hakkında espri yapılan ya da dalga geçilen kişi ben olurum.							
25. Arkadaşlarımla çok sık şakalaşmam.							
26. Tecrübelerime göre bir durumun eğlendirici yanlarını düşünmek, sorunlarla başa çıkmada çoğunlukla etkili bir yoldur.							
27. Birinden hoşlanmazsam çoğunlukla onu küçük düşürmek için hakkında espri yapar ya da alay ederim.							
28. Sorunlarım varsa ya da üzgünsem, çoğunlukla gerçek duygularımı, en yakın arkadaşlarım bile anlamasın diye, espriler yaparak gizlerim.							
29. Başkalarıyla birlikteyken genellikle aklıma söyleyecek esprili şeyler gelmez.							
30. Neşelenmek için başkalarıyla birlikte olmam gerekmez, genellikle tek başımayken bile gülecek şeyler bulabilirim.							
31. Bir şey bana gerçekten gülünç gelse bile birini gücendirecekse eğer buna gülmem ya da bununla ilgili espri yapmam.							
32. Başkalarının bana gülmesine izin vermek; benim, ailemi ve arkadaşlarımı neşelendirme tarzımdır.							

Ek. 3 Mizah Tarzları Ölçeği Araştırma İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 07/10/2020-E.48522

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Sayı :81860040/605.01/
Konu :Araştırma İzni-Kadriye Ceren
PEKYAPALAK

BED.EĞT.SPR.E.A.B.D

Anabilim Dalınız Ortak Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadriye Ceren PEKYAPALAK'ın "Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Fiziksel Benlik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması ve Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması ile ilgili olarak Bolu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan 02.10.2020 tarihli ve E.13976026 sayılı yazısı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Adnan ÖZÇETİN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

EK:
Yazı.

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39307281-605.01-E.13976026
Konu : Araştırma İzni Onay Tebliği

02.10.2020

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarih ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) Sayılı Genelgesi.
b) Düzce Üniversitesi Rektörlüğünün (Sağlık Bilimleri Enstitüsü) 05.06.2020 tarih ve 6955 sayılı yazısı.
c) Valilik Makamının 30.09.2020 tarih ve 13769180 sayılı onayı.

Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Ortak Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadriye Ceren Pekiypalak'ın "Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Fiziksel Benlik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması ve Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasına veri sağlamak üzere müdürlüğümüze bağlı merkez ilçedeki Fen Lisesi, Bolu Atatürk Anadolu Lisesi, Spor Lisesi, Bolu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesindeki 9,10,11, ve 12. sınıftaki öğrencilere ölçek uygulama talebine ilişkin ilgi (c) onay yazımız ekinde gönderilmiştir.

İzin onayı verilen araştırmanın uygulanmasında imzalanan ve mühürlenilen ekteki veri toplama aracı kullanılacaktır. Araştırmacılar tamamladıkları bilimsel araştırma ile ilgili sonuç raporları çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde kurumumuza gönderilecektir.

Bilgilerinize rica ederim.

Cemil SARICI
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1-Onay (1 adet)
2-Veri Toplama Araçları (13 sayfa)

- Dağıtım:
-Düzce Üniversitesi Rektörlüğüne
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü)
-Bolu Fen Lisesi Müdürlüğüne
-Bolu Atatürk Anadolu Lisesi Müdürlüğüne
-Bolu Spor Lisesi Müdürlüğüne
-Bolu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürlüğüne

Güvenli Elektronik
İmza Aşısı ile Aynıdır.
02.10.2020

Murat AYDIN
Bolu M.E.M. Destek İl Müdürü Y.

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39307281-605.01-E.13769180
Konu : Araştırma İzin Talebi
(Kadriye Ceren PEKYAPALAK))

30/09/2020

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarih ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) Sayılı Genelgesi
b) Düzce Üniversitesi Rektörlüğünün (Sağlık Bilimleri Enstitüsü) 05.06.2020 tarih ve 6955 sayılı yazısı.

Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Ortak Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadriye Ceren Pekiypalak'ın "Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Fiziksel Benlik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması ve Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasına veri sağlamak üzere müdürlüğümüze bağlı merkez ilçedeki Fen Lisesi, Bolu Atatürk Anadolu Lisesi, Spor Lisesi, Bolu Mesleki ve Anadolu Lisesindeki 9,10,11, ve 12. sınıftaki öğrencilere ölçek uygulama talebine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri Araştırma ve Değerlendirme izin komisyonu tarafından incelenmiştir.

Söz konusu uygulamanın; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimi ilgili okul müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, eğitim öğretimin aksatılmaması kaydıyla ve ilgi (a) genelge doğrultusunda uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Cemil SARICI
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
30/09/2020

Ahmet ATILKAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek. 4 Araştırma Etik Kurulu Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.04.2020-22051

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU KARARLARI

TOPLANTI SAYISI
4

KARAR SAYISI
2020/43

KARAR TARİHİ
13.03.2020

KARAR NO: 2020/43

Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Ortak Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadriye Ceren PEKYAPALAK' ın, "**Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Fiziksel Benlik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması ve Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" başlıklı yüksek lisans tez konusu kapsamında uygulamak istediğı ölçeklerin etik olarak uygun olduğuna,

Oy birliğı ile karar verildi.

Ek. 5 Tez Başlığının Değişikliği ve Yeni Başlığın Kabulü

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM KURULU KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ :23/10/2020
TOPLANTI SAYISI :2020/30

KARAR NO: 2020/265

Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Ortak Yüksek Lisans Programı öğrencisi 19*****32 numaralı **Kadriye Ceren PEKYAPALAK** ın , mevcut tez başlığının değiştirilerek yeni tez başlığının aşağıdaki şekliyle kabul edilmesine oy birliği ile karar verildi

Adı Soyadı	Kayıt Tarihi	Tez Danışmanı	<u>Mevcut Tez Başlığı</u>
Kadriye Ceren PEKYAPALAK	07.02.2019	Prof. Dr. Hakkı ÇOKNAZ	"Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Fiziksel Benlik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması ve Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"
			<u>Önerilen Tez Başlığı</u>
			"Lise Öğrencilerinin Mizah Tarzlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi "

Ek 6. Mizah Tarzları Ölçeği Kullanım İzni

← Fwd: Mizah Tarzları Ölçeği

15.05.2021 Cmt 16:43 tarihinde yanıtladınız

EY Ercument Yerlikaya
15.05.2021 Cmt 15:37
Kime: Siz

Humor Styles Questionn... 39 KB
Mizah Tarzları Ölçeği pu... 50 KB
Mizah Tarzları Ölçeğinin ... 462 KB

4 ekin (2 MB) tümünü göster Tümünü indir Tümünü OneDrive'a kaydet

Selamlar,
Mizah Tarzları Ölçeği'ni araştırmanızda kullanmaya karar vermenize sevindim. İhtiyaç duyabileceğiniz kimi bilgileri ekteki dosyalarda bulabilirsiniz. Kolay gelsin, iyi çalışmalar.

E. Ercument Yerlikaya
Çukurova Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü

ÖZGEÇMİŞ

Adım Kadriye Ceren, soyadım Pekyapalak. tarihinde doğdum. Ortaöğretimi 2009-2013 yılları arasında Bolu Atatürk Anadolu Lisesinde okudum. 2014-2018 yılları arasında kız öğrenciler arasından 1. olarak kazandığım Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünden bölüm 1.'si olarak mezun oldum. Yüksek lisansına Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor (Tezli) anabilim dalında başlamış olup yatay geçiş ile Düzce Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor (Tezli) anabilim dalına 2019 yılında geçiş yaptım. 2018-2019 yıllarında Boluspor Futbol Okulunda antrenörlük görevini yerine getirdim. 2020 yılında Van-Köşebaşı Ortaokuluna atandım ve orada mesleğimi icra etmekteyim.